
احکام عزاداری
مطابق با فتاوای
حضرت آیة الله العظمی مکارم شیرازی
به کوشش:

بسم الله الرحمن الرحیم

احکام عزاداری مطابق با فتاوای حضرت آیه الله العظمی مکارم شیرازی(مدظله)

نویسنده:

ناصرمکارم شیرازی

ناشر چاپی:

علی بن ابی طالب (علیه السلام)

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

احکام عزاداری مطابق با فتاوای حضرت آیه‌الله‌العظمی مکارم‌شیرازی(مدظله)

مشخصات کتاب

سرشناسه : مکارم شیرازی، ناصر، ۱۳۰۵ -

عنوان و نام پدیدآور : احکام عزاداری مطابق با فتاوای حضرت آیه‌الله‌العظمی مکارم‌شیرازی(مدظله)/ تهیه و تنظیم مهدی دربانی.

مشخصات نشر : قم: انتشارات امام علی‌بن‌ابی‌طالب(ع)، ۱۳۸۸.

مشخصات ظاهری : ۱۵۲ ص.

شابک : ۱۲۰۰۰ ریال : ۹۷۸-۹۶۴-۵۳۳-۰۹۹-۴

وضعیت فهرست نویسی : برون‌سپاری.

یادداشت : کتابنامه به صورت زیرنویس.

موضوع : حسین‌بن علی (ع)، امام سوم، ۴ - ۶۱ق -- سوگواری‌ها -- فتواها

موضوع : فقه جعفری -- رساله عملیه

موضوع : فتواهای شیعه -- قرن ۱۴

موضوع : شعایر و مراسم مذهبی -- فتواها

شناسه افزوده : دربانی، مهدی

رده بندی کنگره : BP۱۸۳/۹/م۱۷الف۳ ۱۳۸۸

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۳۴۲۲

شماره کتابشناسی ملی : ۲۱۱۰۹۹۵

ص: ۱

اشاره

ص: ۲

ص: ۳

ص: ۴

ص: ۵

ص: ۶

ص: ۷

ص: ۸

[پیش در آمد]

قَالَ الامامُ الرِّضَا علیه السلام:

مَنْ تَذَکَّرَ مُصَابَنَا وَبَکَی لِمَا ارْتُکِبَ مِنَّا کَانَ مَعَنَا فِی دَرَجَتِنَا یَوْمَ الْقِیَامَهِٔ وَ مَنْ ذُکِّرَ بِمُصَابِنَا فَبَکَی وَأَبْکَی لَمْ تَبْکِ عَیْنُهُ یَوْمَ تَبْکِی الْعُیُونُ وَمَنْ جَلَسَ مَجْلِساً یُحْی فِیهِ أَمْرُنَا لَمْ یَمُتْ قَلْبُهُ یَوْمَ تَمُوتُ الْقُلُوبُ.

امام رضا علیه السلام فرمودند:

کسی که مصیبت‌هایی را که بر ما وارد شده به یاد آورد و بر آن گریه کند، در قیامت همراه ما خواهد بود. کسی که به یاد مصایب ما گریه کند و دیگران را بگریاند چشمان او گریان نخواهد شد روزی که همه چشمها گریانند، و کسی که در جلسه‌ای بنشیند که در آن جلسه امر ما احیا و برپا داشته می‌شود دل او نمی‌میرد در روزی که دلها می‌میرند.(۱)

۱- امالی شیخ صدوق، مجلس ۱۷، ح ۴

ص: ۹

مقدّمه

آنچه امروزه برخی بر سر آن به گفتگو نشسته‌اند، انتخاب فرد خبره در امور مذهبی و اسفناک‌تر از آن، اختلاف در اصل مراجعه به متخصص است. گویا فراموش کرده‌اند که تمام عقلای جهان در مسائلی که سررشته‌ای از آن ندارند، بالاخص آنچه مربوط به سعادت یا شقاوت انسان‌هاست، با دقت کامل بهترین‌ها را برای هدایت و اداره امور انتخاب می‌کنند.

در عصر ما عزاداری اهل‌بیت علیهم السلام رنگ و بوی متفاوتی گرفته است، برخی افراد در حالی که هیچ بهره‌ای از دریای عمیق فقه و اجتهاد نبرده‌اند، به اشتباه خود را صاحب نظر در مسائل شرعی به خصوص احکام عزاداری می‌دانند و در مسیری که هیچ اطلاعی از خطرات آن ندارند، دیگران را به زعم خود دعوت می‌کنند و عزاداری خامس آل‌عبا و سالار شهیدان را وسیله‌ای برای کارهای مخالف شریعت اسلام قرار می‌دهند.

ص: ۱۰

در حدیثی، امام محمد باقر علیه السلام به جابر می‌فرمایند:

«ای جابر! محبّت ما اهل‌بیت به تنهایی کافی نیست؛ به خدا قسم شیعه ما کسی است که تقوی و اطاعت داشته باشد». تا آنجا که می‌فرمایند: «به خدا قسم تنها با عمل و پرهیزکاری است که می‌توان به ولایت ما رسید».(۱) آیا می‌شود بدون اطلاع و عمل به احکام شرعی، پیرو واقعی آن بزرگواران بود؟! لذا بر آن شدیم تا با جمع آوری احکام مربوط به عزاداری، که مطابق با فتاوای مرجع عالیقدر حضرت آیت اللّه العظمی مکارم شیرازی (مدّظلّه العالی) است، عزاداران عزیز و ارادتمندان آن بزرگواران را در پیروی هر چه بیشتر از ایشان یاری رسانیم.

در اینجا شایسته است از زحمات جناب حجت الاسلام والمسلمین آقای حاج ابوالقاسم علیان‌نژادی، که از ابتدا تا انتهای کتاب را با دقّت مطالعه نموده‌اند، و دیگر عزیزانی که در به ثمر رسیدن این اثر تلاش کرده‌اند تشکّر کنم، و مشتاقانه در انتظار پیشنهادهای شما خوانندگان محترم هستم.

هفتم ذیحجه ۱۴۳۰ ه. ق

مصادف با شهادت امام محمّد باقر علیه السلام

مهدی دربانی

۱- اصول کافی، ج ۲، کتاب الایمان والکفر، باب الطاعهٔ والتقوی، ح ۳

ص: ۱۱

فلسفه شهادت

اشاره

به نگارش:

آیت اللَّه العظمی مکارم شیرازی (مدظلّه)

ص: ۱۲

ص: ۱۳

چرا امام حسین علیه السلام فراموش نمی‌شود؟

اهمّیّت تاریخ زندگی امام حسین علیه السلام که به صورت یکی از شورانگیزترین حماسه‌های تاریخ بشریّت درآمده، نه تنها از این نظر است که همه ساله نیرومندترین امواج احساسات میلیون‌ها انسان را در اطراف خود بر می‌انگیزد و مراسمی پرشورتر از هر مراسم دیگر به وجود می‌آورد، بلکه اهمّیّت آن بیشتر از این جهت است که: هیچ گونه «محرّکی» جز عواطف پاک دینی و انسانی و مردمی ندارد و این تظاهرات پرشکوه که به‌خاطر بزرگداشت این حادثه تاریخی انجام می گیرد، نیازمند هیچ مقدّمه‌چینی و فعّالیّت‌های تبلیغاتی نیست و از این جهت در نوع خود بی‌نظیر است.

اغلب ما این حقیقت را می‌دانیم، ولی نکته‌ای که برای بسیاری (به‌خصوص متفکّران غیر اسلامی) هنوز به درستی روشن نشده و همچنان به صورت معمّایی در نظر آنها باقی مانده این است که:

ص: ۱۴

چرا این‌قدر به این حادثه تاریخی که از نظر «کمّیّت و کیفیّت» مشابه فراوان دارد، اهمّیّت داده می‌شود؟ چرا مراسم بزرگداشت این خاطره هر سال پرشکوه‌تر و پرهیجان‌تر از سال پیش، برگزار می‌گردد؟

چرا امروز که از «حزب اموی» و دارودسته آنها اثری نیست و قهرمانان این حادثه می‌بایست فراموش شده باشند، حادثه کربلا رنگ ابدیّت به خود گرفته است؟!

پاسخ این سؤال را باید در لابه‌لای انگیزه‌های اصلی این انقلاب جستجو کرد، ما تصوّر می‌کنیم تجزیه و تحلیل این مسأله برای کسانی که از تاریخ اسلام آگاهی دارند چندان پیچیده و مشکل نیست.

به عبارت روشن‌تر حادثه خونین کربلا- نموداری از جنگ دو رقیب سیاسی بر سر بدست آوردن کرسی زمامداری یا املاک و سرزمین‌ها صورت نگرفته.

همچنین این حادثه از انفجار کینه‌های دو طایفه متخاصم که بر سر امتیازات قبیله‌ای در می‌گیرد، سرچشمه نگرفته است.

این حادثه در واقع صحنه روشنی از مبارزه دو مکتب فردی و عقیده‌ای است که آتش فروزان آن، در طول تاریخ پر ماجرای بشریّت، از دورترین زمان‌ها تا امروز، هرگز خاموش نشده است، این مبارزه ادامه مبارزه تمام پیامبران و مردان اصلاح طلب

ص: ۱۵

جهان، و به تعبیر دیگر ادامه جنگ‌های «بدر و احزاب» بود.

همه می‌دانیم هنگامی که پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله به عنوان رهبر یک انقلاب فکری و اجتماعی، برای نجات بشریّت از انواع بت‌پرستی و خرافات، و آزادی انسان‌ها از چنگال جهل و بیدادگری قیام کرد و قشرهای ستمدیده و حق‌طلبی را که مهمترین عناصر تحوّل بودند، به گرد خود جمع نمود، در این موقع مخالفان این نهضت اصلاحی که در رأس آنها ثروتمندان بت‌پرست و رباخوار مکّه بودند، صفوف خود را فشرده ساخته، برای خاموش کردن این ندا، تمام نیروهای خود را به کار گرفتند، و ابتکار این تلاش‌های ضدّ اسلامی در دست «حزب اموی» و سرپرست آنها ابوسفیان بود.

ولی در پایان کار، در برابر عظمت و نفوذ خیره کننده اسلام به زانو درآمده، سازمانشان به کلّی از هم پاشید.

بدیهی است این از هم پاشیدن به معنای ریشه‌کن شدن و نابودی آنها نبود، بلکه نقطه عطفی در زندگی آنها محسوب می‌شد، یعنی فعّالیّت‌های ضدّ اسلامی صریح و آشکار خود را به فعّالیّت‌های پشت پرده و تدریجی که برنامه هر دشمن لجوج، ضعیف و شکست خورده‌ای است تبدیل نموده و در انتظار فرصت بودند.

بنی‌امیّه پس از رحلت پیامبر صلی الله علیه و آله برای ایجاد یک جنبش

ص: ۱۶

ارتجاعی و سوق دادن مردم به دوران قبل از اسلام، کوشیدند که در دستگاه رهبری اسلامی نفوذ پیدا کنند، و هر قدر مسلمانان از زمان پیامبر صلی الله علیه و آله دورتر می‌افتادند، زمینه را مساعدتر می‌دیدند.

به‌خصوص پاره‌ای از «سنّت‌های جاهلیّت» که به‌دست غیر بنی‌امیّه بر اثر علل گوناگونی احیا گردید، زمینه را برای یک «قیام جاهلی» آماده ساخت.

از جمله این که:

۱. مسأله نژادپرستی که اسلام خطّ قرمز روی آن کشیده بود دوباره به‌دست بعضی از خلفا زنده شد و نژاد «عرب» برتری خاصّی بر «موالی» (غیر عرب) یافتند.

۲. تبعیض‌های گوناگون که با روح اسلام به هیچ وجه سازگار نبود، آشکار گشت و «بیت‌المال» که در زمان پیامبر صلی الله علیه و آله به‌طور مساوی در میان مسلمانان تقسیم می‌شد، به‌صورت دیگری درآمد و امتیازات بی‌موردی به عدّه‌ای داده شد و امتیازات طبقاتی بار دیگر احیا گردید.

۳. پست‌ها و مقام‌ها که در زمان پیامبر صلی الله علیه و آله بر اساس لیاقت و ارزش علمی، اخلاقی و معنوی به افراد داده می‌شد، به‌صورت قوم و خویش بازی درآمد، و در میان اقوام و بستگان بعضی از خلفا تقسیم شد.

مقارن همین اوضاع و احوال، فرزند ابوسفیان، «معاویه» به

ص: ۱۷

دستگاه حکومت اسلامی راه یافت و به زمامداری یکی از حسّاس‌ترین مناطق اسلام (شام) رسید و از این‌جا با دستیاری باقیمانده احزاب جاهلیّت، زمینه را برای قبضه کردن حکومت اسلام و احیای همه سنّت‌های جاهلیّت هموار ساخت.

این موج به‌قدری شدید بود که پاک مردی مانند علی علیه السلام را در تمام دوران خلافت نیز به خود مشغول ساخت.

*** قیافه این جنبش ضدّ اسلامی به قدری آشکار بود که رهبری کنندگان آن نیز نمی‌توانستند آن را مکتوم دارند.

اگر ابوسفیان در آن جمله عجیب تاریخی خود هنگام انتقال خلافت به بنی‌امیّه و بنی‌مروان با وقاحت تمام می گوید:

«هان ای بنی‌امیّه! بکوشید و گوی زمامداری را از میدان بربایید (و به یکدیگر پاس دهید)؛ سوگند به آنچه من به آن سوگند یاد می‌کنم بهشت و دوزخی در کار نیست! (و قیام محمّد یک جنبش سیاسی بوده است)».(۱) و یا اگر «معاویه» هنگام تسلّط بر عراق در خطبه خود در کوفه می گوید:

«من برای این نیامده‌ام که شما نماز بخوانید و روزه بگیرید، من آمده‌ام بر شما حکومت کنم؛ هر کس با من مخالفت ورزد او

۱- استیعاب، ج ۲، ص ۴۱۶(شماره ۳۰۱۷)

ص: ۱۸

را نابود خواهم کرد!».(۱) و اگر یزید هنگام مشاهده سرهای آزاد مردانی که در کربلا شربت شهادت نوشیدند، می گوید: «ای کاش نیاکان من که در میدان بدر کشته شدند، در این‌جا بودند و منظره انتقام گرفتن مرا از بنی‌هاشم مشاهده می‌کردند ...!».(۲) همه اینها شواهد گویایی بر ماهیّت این جنبش «ارتجاعی و ضدّ اسلامی» بود و هرقدر پیش‌تر می‌رفت، بی‌پرده‌تر و حادتر می‌شد.

*** آیا امام حسین علیه السلام در برابر این خطر بزرگ که اسلام عزیز را تهدید می‌کرد و در زمان «یزید» به اوج خود رسیده بود، می‌توانست سکوت کند و خاموش بنشیند؟ آیا خدا و پیامبر و دامن‌های پاکی که او را پرورش داده بودند، می‌پسندیدند؟

آیا او نباید با یک فداکاری فوق‌العاده و از خودگذشتگی مطلق، سکوت مرگباری را که بر جامعه اسلامی سایه افکنده بود، درهم شکسته و قیافه شوم این نهضت جاهلی را از پشت پرده‌های تبلیغاتی «بنی‌امیّه» آشکار ساخته و با خون پاک خود،

۱- ارشاد شیخ مفید، ص ۳۵۵

۲- الغدیر، ج ۳، ص ۲۶۰

ص: ۱۹

سطور درخشانی بر پیشانی تاریخ اسلام بنویسد که برای آینده، حماسه‌ای جاوید و پرشور باشد؟

آری حسین علیه السلام این کار را کرد و رسالت بزرگ و تاریخی خود را در برابر اسلام انجام داد، و مسیر تاریخ اسلام را عوض نمود. او توطئه‌های ضدّ اسلامی حزب اموی را در هم کوبید و آخرین تلاش‌های ظالمانه آنها را خنثی کرد.

این است چهره حقیقی قیام حسین علیه السلام و از این جا روشن می‌شود که چرا نام و تاریخ امام حسین علیه السلام هرگز فراموش نمی‌شود. او متعلّق به یک عصر و یک قرن و یک زمان نبوده، بلکه او و هدفش جاودانی است.

او در راه حقّ و عدالت و آزادگی، در راه خدا و اسلام، در راه نجات انسان‌ها و احیای ارزش‌های مردمی، شربت شهادت نوشید؛ آیا این مفاهیم هیچ‌گاه کهنه و فراموش می‌گردد؟ نه ...

هرگز ...!

چه کسی در قیام کربلا پیروز شد؟

آیا در این مبارزه عظیم پیروزی با بنی‌امیّه و سربازان خونخوار و دنیاپرستشان بود؟ یا از آنِ امام حسین علیه السلام و یاران جانباز او که در راه عشق به حقّ و فضیلت و برای خدا همه چیز خود را فدا کردند؟!

ص: ۲۰

توجّه به مفهوم واقعی «پیروزی» و «شکست» به این سؤال پاسخ می گوید: پیروزی آن نیست که انسان، از میدان نبرد سالم به در آید، یـا دشـمن خود را به خـاک هلاـکت افکنـد، بلکه پیروزی آن است که انسـان «هـدف» خود را پیش ببرد، و دشـمن را از رسـیدن به مقصود خود باز دارد.

بـا توجّه به این معنـا، نتیجه نهایی این نبرد خونین به‌طور کامل روشن می‌شود. درست است که حسـین علیه السـلام و یاران وفادارش پس از یک نبرد قهرمانانه، شربت شهادت نوشیدند، امّا آنها هدف مقدّس خود را، به تمام معنا، از آن شهادت افتخارآمیز گرفتند.

هـدف این بـود که مـاهیّت نهضت ارتجـاعی و ضـدّ اسـلامی «امـوی» آشـکار گردیـده و افکـار عمـومی مسـلمانان بیـدار شود تـا از توطئه‌های این بازماندگان دوران جاهلیّت و رسوبات دوران کفر و بت پرستی آگاه گردند که این هدف به خوبی انجام شد.

آنها سـرانجام ریشه‌های درخت ظلم و بیـدادگری «بنی امیّه» را قطع کردنـد و با فراهم ساختن مقدّمات انقراض آن حکومت غاصـب که افتخارش زنده کردن رسوم جاهلی و فساد و تبعیض و ستمگری بود، سایه شوم و ننگین آن را از سر مسلمانان کوتاه ساختند.

حکومت «یزید» با کشتن مردان با فضیلت خاندان پیامبر صلی الله علیه و آله به خصوص امام حسین علیه السلام پیشوای بزرگ اسلام و جگرگوشه

ص: ۲۱

پیامبر صلی الله علیه و آله، قیافه واقعی خود را به همه نشان داد، و کوس رسوایی این مدّعیان جانشینی پیامبر صلی الله علیه و آله را در همه جا زدند.

و عجیب نیست که در تمام انقلاب‌ها و تحوّل‌هایی که بعد از حادثه کربلا روی داد، شعار «خونخواهی این شهیدان» و یا «الرضا لآل محمّد»(۱) را می‌بینیم که تا زمان بنی عبّاس که خود با بهره برداری از این مسأله به حکومت رسیدند و سپس راه ستمگری را پیش گرفتند، ادامه یافت.

چه پیروزی از این بالاتر که آنها نه فقط به هدف مقدّس خود نائل گشتند، بلکه سرمشقی برای همه مردم آزاده جهان گردیدند.

چراسوگواری می‌کنیم؟!

می گویند اگر امام حسین علیه السلام پیروز شد، پس چرا جشن نمی گیریم؟ چرا گریه می کنیم؟

آیا این همه گریه در برابر آن پیروزی بزرگ شایسته است؟

آنها که این ایراد را مطرح می کنند، «فلسفه عزاداری» را نمی‌دانند و آن را با گریه‌های ذلیلانه اشتباه می کنند.

«گریه» و جریان قطره‌های اشک از «چشم» که دریچه قلب آدمی است، چهارگونه است:

۱- شعار نهضت بنی‌عباس علیه بنی‌امیه که در ابتدا توسط ابومسلم خراسانی مطرح‌شد.

ص: ۲۲

۱. گریه‌های شوق

گریه مادری که از دیـدن فرزنـد دلبند گمشده خویش، پس از چندین سال، سر داده می‌شود، و یا گریه شادی آفرین و رضایت بار عاشق پاکبازی که پس از یک عمر محرومیّت، معشوق خود را می‌یابد گریه شوق است.

قسـمت زیـادی از حماسه‌هـای کربلاـ شوق آفرین و شورانگیز است و به دنبـال آن سـیلاب اشک شوق به خاطر آن همه رشادت‌ها، فداکاری‌ها، شـجاعت‌ها، آزادمردی‌ها، و سـخنرانی‌های آتشـین مردان و زنان به ظاهر اسیر، از دیدگان شنونده سرازیر می‌گردد؛ آیا این گریه دلیل بر شکست است؟

۲. گریه‌های عاطفی

آنچه در درون سـینه انسـان جـای دارد «قلب» است نه «سـنگ»! و این قلب که ترسـیم کننـده امواج عواطف انسـانی است، به هنگـام مشاهـده منظره کودک یتیمی که در آغوش مـادر در یـک شب سـرد زمسـتانی، از فراق پـدر، جان می‌دهـد به لرزه در می‌آیـد و با سرازیر کردن سـیلاب اشک، خطوط این امواج را در صفحه صورت ترسیم کرده و نشان می‌دهد که قلبی زنده و سرشار از عواطف مردمی است.

آیا اگر با شنیدن حادثه جان سپردن یک طفل شیرخوار در

ص: ۲۳

آغوش پـدر، و دست و پا زدن در میان سیلاب خون، در حادثه کربلا، قلبی بتپـد، و شـراره‌های آتشین خود را به صورت قطره‌های اشک به خارج پرتاب کند، نشانه ضعف و ناتوانی است، یا دلیل بر بیداری آن قلب پر احساس؟!

۳. گریه پیوند هدف

گاهی قطره‌های اشک پیام آور هدفهاست؛ آنها که می‌خواهند بگویند با مرام امام حسـین علیه السـلام همراه و با هدف او هماهنگ و پیرو مکتب او هسـتند؛ ممکن است این کـار را با دادن شـعارهای آتشـین و یا با سـرودن اشـعار و حماسه‌ها ابراز دارنـد؛ امّا گاهی ممکن است آنها ساختگی باشد؛ ولی کسـی که با شـنیدن این حادثه جانسوز قطره اشـکی از درون دل، بیرون می‌فرستد، صادقانه تر این حقیقت را بیان می‌کند. این قطره اشک، اعلان وفاداری به اهداف مقدّس یاران امام حسین علیه السلام و پیوند دل و جان با آنها و اعلان جنگ با بت پرستی، ظلم و ستم و اعلان بیزاری از آلودگیهاست. آیا این نوع گریه بدون آشنایی به اهداف پاک او ممکن است؟

۴. گریه ذلّت و شکست

این نوع گریه، گریه افراد ضعیف و ناتوانی است که از رسیدن

ص: ۲۴

به اهداف خود وامانده اند و روح و شهامتی برای پیشرفت در خود نمی‌بینند؛ می‌نشینند و عاجزانه گریه سر می‌دهند.

هرگز برای امام حسین علیه السلام چنین گریه ای مکن که او از این گریه بیزار و متنفّر است؛ اگر گریه می کنی، گریه شوق، عاطفه، و پیوند هدف باشد.

ولی مهم‌تر از سوگواری، آشـنایی با مکتب امام حسین علیه السلام و یاران او، و پیوستگی عملی با اهداف آن بزرگوار و پاک بودن و پاک زیستن و درست اندیشیدن و عمل کردن است.

ص: ۲۵

احکام عزاداری

اشاره

آنچه در این فصول می‌خوانید پاسخ سؤالاتی است که از محضر این مرجع عظیم‌الشأن کرده‌اند.

ص: ۲۶

ص: ۲۷

فلسفه عزاداری

ص: ۲۸

ص: ۲۹

سؤال ۱. فلسفه عزاداری چیست؟ چرا شیعیان، ماه محرّم را به این روش برگزار می‌کنند؟ آیا هیچ سنّتی از زندگی پیامبر صلی الله علیه و آله وجود دارد که بر اساس آن این مراسم برگزار شود؟

جواب: هدف عزاداری، زنده نگه‌داشتن تاریخ امام حسین علیه السلام و هدف او، یعنی مبارزه با ظلم و ذلت است و باید عزاداری طوری باشد که همگان را به اهداف آن پیشوای بزرگ آشنا سازد، بدون شک عزاداری برای شهدا در زمان پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وجود داشته است. از جمله برای شهادت مظلومانه حضرت حمزه عموی شجاع و بزرگوار پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله رسول خدا دستور عزاداری بر او داد و روش عزاداری باید مطابق سنّت آن حضرت و امامان معصوم علیهم السلام و عرف عقلا باشد.

سؤال ۲. می‌خواستم راجع به عزاداری امام حسین علیه السلام برایم بگویید که: آیا حدیث معتبری از رسول خدا صلی الله علیه و آله در مورد عزاداری آن حضرت موجود است که برادران سنّی هم قبول

ص: ۳۰

داشته باشند؟

جواب: همان‌گونه که در بالا اشاره شد پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله مراسم عزاداری را برای عمویش حضرت حمزه برگزار نمود و حتی زنان انصار را دعوت کرد که به خانه حضرت حمزه بروند و برای او سوگواری کنند.

سؤال ۳. معنی عزاداری طولانی مدت برای امام حسین علیه السلام و گریه و زاری چیست؟ (فلسفه آن را توضیح دهید) آیا افراطگری بعضی از مدّاحان در مقام امامت و برابری آن با مقام خداوند، مورد تایید جناب‌عالی هست؟ آیا خداوند نمی‌فرمایید هر چه می‌خواهید بی‌واسطه از من بخواهید؟

جواب: فلسفه عزاداری به‌طور مبسوط در آغاز این کتاب آمده، ولی شک نیست بعضی از مدّاحان و افراد ناآگاه (البته حساب اکثریت آگاه مداحان از آنها جدا است) سخنان نادرستی درباره عزای امام حسین علیه السلام و یا سایر امامان علیهم السلام یا غلوّ در حق آنان دارند؛ ولی این مسئله ارتباطی به اصل عزاداری که باعث بیداری و آگاهی امّت اسلامی و دارای جنبه ظلم ستیزی است و در واقع مکتبی است برای پرورش صفات برجسته انسانی، ندارد و درباره مطالب دیگری که نوشته‌اید به کتاب ما «شیعه پاسخ می‌گوید» مراجعه کنید که مفهوم توسل به روشنی و با مدارک معتبر در آنجا آمده است.

ص: ۳۱

سؤال ۴. چرا باید در مراسم عزاداری اهل‌بیت علیهم السلام گریه کنیم؟

جواب: پاسخ آن روشن است! گریه بیانگر عواطف و عشق به بنیان‌گذار این مکتب است که درس شجاعت و ایمان و ظلم ستیزی به ما آموخت. مگر می‌شود رابطه عمیقِ عاطفی باشد، و قطره‌های اشک در مصائب آنها جاری نشود. شرح بیشتر در این زمینه را در بحث گذشته پیرامون فلسفه شهادت مطالعه فرمایید.

سؤال ۵. ما شیعیان برای چه برای امام حسین علیه السلام و اصحابش با وجود اینکه آنها در بهشت و راحتی هستند، گریه می‌کنیم؟ فلسفه این گریه‌ها چیست؟

جواب: این گریه‌ها به‌خاطر ظلم‌هایی است که دشمنان بر آنها روا داشتند و در واقع اعلان جنگ با دشمنان ایشان، و به تعبیر دیگر با ظالمان و ستمگران دنیاست. علاوه بر این، صحنه‌های کربلا چنان بوده است که هر کس کمترین عاطفه ای داشته باشد، با شنیدن آن متأثر می‌شود این همان رابطه و پیوند عاطفی است.

سؤال ۶. بعضی از شبهه‌افکنان می‌گویند: حادثه کربلا مربوط به بیش از یک هزار و سیصد سال پیش است و امروز هیچ یک از طرفین آن قضیه و نسل‌های آنها وجود ندارند، چرا هر سال یاد آنها را زنده نگه می‌داریم؟

جواب: آنهایی که ایراد می‌کنند، توجّه به این حقیقت ندارند

ص: ۳۲

که عاشورا یک «حادثه» نبود بلکه یک «جریان تاریخی» بود.

جریـان مبـارزه حق و باطـل، عـدالت و ظلم. و این مبـارزه در همه اعصـار و قرون ادامه دارد و عـاشورای حسـینی درس لازم را برای پیروزی حق بر باطـل به طرفـداران حق می‌دهـد و شـعار «هیهـات منا الـذّله» بیانگر این جهاد پرارزش است و ما از این درس در طول تاریخ استفاده فراوان برده‌ایم.

ص: ۳۳

مجالس و دسته‌جات عزاداری

اشاره

ص: ۳۴

ص: ۳۵

شرکت در مجالس

سؤال ۷. حضور در مجالس عزای امام حسین علیه السلام در محرّم چه حکمی دارد؟ مستحب است یا واجب؟

جواب: حضور در این مجالس مستحب است؛ ولی اگر مردم به مقدار لازم حاضر نشوند حضور در این مجالس واجب کفایی است.

سؤال ۸. شرکت در مراسم عزاداری سالار شهیدان امام حسین علیه السلام چه حکمی دارد آیا می‌توان گفت واجب کفایی است؟

جواب: آری در شرایط فعلی چنین است.

سؤال ۹. هر سال گروهی از پیروان سایر مذاهب، مایل هستند در مراسم بیدار کننده عزاداری سیّدالشّهدا علیه السلام شرکت کنند. آیا شرکت آنها جایز است؟

جواب: شرکت آنها مانعی ندارد و حتی نذورات آنها را باید پذیرفت.

ص: ۳۶

سؤال ۱۰. اگر حضور عـدّه‌ای در هیئت، سبب اخلال در امر تعظیم شـعائر اسـلامی گشـته، و باعث هتک حرمت مجالس ائمّه اطهار علیهم السلام گردد، آیا برای مسئولین هیئت حق بیرون انداختن و یا حق ممانعت از ورود این افراد محفوظ است؟

جواب: حتّی‌الامکان نبایـد کسـی را از هیئت بیرون کرد؛ شایـد تحت تاثیر واقع شود و هـدایت گردد. و در صورت ضـرورت باید با زبان خوب عذرشان را بخواهند.

سؤال ۱۱. وظیفه ما در برابر مراسم عزاداری و عاشورای حسینی چیست؟

جواب: بدون شک این مراسم از مهم‌ترین شعائر اسلامی است که هر سال باید با شکوه‌تر و با عظمت‌تر از سال گذشته برگزار شود. حتی در بعضـی از شـرایط برای حفظ آن از شـرّ اجانب ممکن است جنبه وجوب کفایی به خود بگیرد و انجام آن رمز بقای اسلام و مذهب اهل‌بیت علیهم السلام است.

سؤال ۱۲. آیا حضور کودکان در این مراسم، که گاه توأم با بی‌نظمی است، شایسته است؟

جواب: به‌یقین باید کودکان و نوجوانان را از همان سـنین پایین به مکتب حسـینی علیه السلام آشنا ساخت و درس آزادگی، ایمان و شهامت را از همان اوّل به آنها آموخت، حضور آنها لازم است هر چند گاهی عوارض مختصری داشته باشد.

ص: ۳۷

سؤال ۱۳. اگر شخصی در آشپزخانه‌ای که غذای عاشورا و تاسوعای حسینی را آماده می‌کند به قصد خدمت به امام حسین علیه السلام بدون هیچ چشم‌داشتی کار کند و نداند صاحب آشپزخانه برای پخت غذا پول دریافت می‌کند یا خیر، آیا این خدمت مورد قبول خدا و امام حسین علیه السلام واقع می‌شود؟

حال اگر بداند صاحب آنجا برای پخت غذا پول می‌گیرد، ولی باز هم قصد کمک کننده، خدمت است و چشم‌داشتی نداشته باشد، چه حکمی دارد؟

جواب: خدمت او در جای خود محفوظ است، و به اجر خود می‌رسد.

کیفیّت مجالس عزاداری

سؤال ۱۴. عزاداری مطلوب برای اهل‌بیت علیهم السلام چه ویژگی‌هایی دارد؟

جواب: در این مراسم قبل از هر چیز باید اهداف سالار شهیدان علیه السلام و یاران شجاعش از این قیام خونین به وسیله خطبای محترم و مدّاحان عزیز تشریح شود. سپس به مراسم سوگواری بپردازند، و عزا داری‌ها باید به همان شکل سنّتی و خالی از پیرایه و با خلوص نیّت انجام گیرد.

ولی عزاداران محترم (خطبا و مداحان و آحاد مردم سوگوار)

ص: ۳۸

باید از سه کار پرهیز کنند: الف) از کلمات غلوآمیز که ائمّه هدی علیهم السلام یا بزرگان شهدا را هم ردیف خداوند قرار می‌دهد، جداً اجتناب کنند. ب) از اعمالی که سبب وهن مذهب در نظر دوست و دشمن می‌شود، خودداری نمایند. ج) از رسانیدن آسیب جدّی به بدن اجتناب ورزند.

و سزاوار است مدّاحان عزیز مانند خطبای محترم، دوره آموزشی داشته باشند و از روش‌های سنّتی پیروی کنند.

سؤال ۱۵. نظر مبارک در رابطه با کیفیّت مطلوب نحوه برگزاری عزاداری سالار شهیدان علیه السلام چیست؟

جواب: بهترین شیوه عزاداری، تشکیل مجالس باشکوه و ذکر اهداف مقدّس امام حسین علیه السلام و تاریخچه کربلا و تحلیل فرازهای آن و مراسم سوگواری، و همچنین تشکیل دسته‌جات عزاداری باشکوه، توأم با شعارهای بیدار کننده و سازنده و پخش جزوه‌ها و پوسترهای حساب شده و پر محتوا، و استفاده از پلاکاردها یا شعارهای جالب و جذاب و روشن کننده است.

سؤال ۱۶. یک هیئت مطلوب چه ویژگی‌هایی باید داشته باشد؟

جواب: هیئت مذهبی مطلوب باید استاد روحانی داشته باشد که اصول و فروع اسلام را تدریجاً برای آنها شرح دهد. مخصوصاً مسائل مورد نیاز را بازگو کند و اخلاق اسلامی را به آنها بیاموزد.

ص: ۳۹

و قاری و مدّاحی داشته باشد که با قرائت قرآن و اشعار خوب و مراثی صحیح به آنها کمک نماید. و اعضای هیئت برای کمک به نیازمندان در داخل و خارج هیئت، تلاش لازم را بنمایند.

و برای پیشرفت کار هیئت و برطرف ساختن موانع و ایجاد تحوّل باید جمعی از صاحب فکران هیئت یا مشاورانی از خارج بنشینند و تصمیمات لازم را بگیرند و هدفشان در هر حال تکامل ایمان و اخلاق اعضای هیئت وپیشرفت اسلام ومکتب اهل‌بیت علیهم السلام باشد.

سؤال ۱۷. آیا تشکیل مجلس فقط به صورت مدّاحی و بدون استفاده از وعظ و ارشاد خطبا جایز است؟

جواب: باید از این کار جداً پرهیز کرد که اهداف مقدّس امام حسین علیه السلام را به خطر می‌اندازد. به علاوه مردم، بسیاری از اصول و فروع و تعلیمات اسلام و ارزش‌های والای آن را در این مجالس از خطبا فرا می‌گیرند و گاه در غیر این مجالس برای آنها ممکن نیست.

سؤال ۱۸. سخنرانی روحانی بر فراز منبر بهتر است، یا پشت تریبون؟

جواب: معمولًا استفاده از روشهای سنّتی در مساجد و حسینیّه‌ها بهتر است؛ جز در مواردی که خطیب باید ایستاده سخن بگوید، مانند نماز جمعه که در آنجا استفاده از تریبون مانعی ندارد.

ص: ۴۰

سؤال ۱۹. آیا ریا در عزاداری امام حسین علیه السلام جایز است؟

جواب: ریا در هر عبادتی حرام محسوب می‌شود؛ ولی تظاهر به عزاداری امام حسین علیه السلام و تعظیم شعائر دین به قصد قربت جایز بلکه مستحب است. مثل اینکه پرداختن صدقه آشکار قربهٔ الی اللّه برای تشویق دیگران، همان‌طور که در قرآن آمده، مستحب است.

سؤال ۲۰. آیا صحیح است که در یک خیابان در فاصله کمتر از پانصد متر، دو یا سه هیئت فعالیّت کنند؟ آیا این کار اسراف در مصرف سوخت و انرژی برق نیست؟ آیا بهتر نیست در هر منطقه یک حسینیه عمومی باشد تا در مصرف، صرفه‌جویی شود؟

جواب: چنانچه بتوانند با هم متّحد شوند، بسیار خوب است.

سؤال ۲۱. نظر حضرت عالی در مورد کیفیّت برپایی مراسم عزاداری اهل بیت علیهم السلام که گاهی با اعیاد باستانی همراه می‌شود چیست؟

جواب: در چنین شرایطی بهتر آن است که آنچه آثار شادی و خوشحالی است اظهار نکنند؛ ولی صله رحم و دید و بازدید و خانه تکانی و نظافت و مانند آن مانعی ندارد.

انجام و ترک واجبات

سؤال ۲۲. بعضی از شب‌ها مجالس عزاداری آن‌قدر طولانی

ص: ۴۱

می‌شود که نماز صبح به خطر می‌افتد. حکم این گونه مجالس چیست؟

جواب: این عزیزان باید برنامه‌ها را طوری تنظیم کنند که نماز صبح آنها به خطر نیفتد.

سؤال ۲۳. افرادی هستند که ادعای مسلمانی دارند و انفاق و احسان می کنند و در ایّام محرم، سو گواری و عزاداری کرده و نذری می‌دهند؛ ولی نماز یومیّه خود را نمی‌خوانند. آیا اعمال آنها صحیح بوده و مورد قبول حق تعالی قرار می گیرد؟

جواب: اعمالشان باطل نیست؛ ولی کم‌ارزش است.

سؤال ۲۴. اگر عزاداری برای امام حسین علیه السلام باعث تضییع حقوق دیگران شود، آیا موجب ضمان خواهد شد؟ به‌طور کلّی آیا در این مورد خاص رعایت حقوق دیگران واجب است؟

جواب: عزاداری، یکی از مستحبّات مهم است؛ ولی حفظ حقوق دیگران از واجبات است. بنابراین، باید طوری عزاداری کرد که حقوق کسی ضایع نشود.

دسته‌جات عزاداری

سؤال ۲۵. حرکت دسته‌جات عزاداری به چه شکلی مطلوب است؟

جواب: باید با نظم کامل و پرچم‌های آبرومند که اهداف

ص: ۴۲

مقدّس عاشورا بر آن نوشته شده باشد، صورت گیرد. بهتر آن است که ریش سفیدان در قلب دسته‌جات باشند و جوانان در جلو و افراد بزرگسال در عقب دسته، و خواهران به دنبال آنها باشند.

سؤال ۲۶. تشکیل دسته‌جات عزاداری در کشورهای خارجی چگونه است؟

جواب: کار بسیار خوبی است؛ ولی باید با نهایت نظم و شکوه و هدف‌دار باشد، تا پیام عاشورای حسینی را به همه‌جا منتقل کند.

سؤال ۲۷. حکم شرعی ورود هیئت‌های عزاداری با کفش به مساجدی که تماماً صیغه مسجد خوانده شده و نماز اقامه می‌شود، چیست؟

جواب: ورود با کفش‌ها روی فرش‌ها جایز نیست؛ ولی اگر فرش‌ها را جمع کنند، ورود با کفش حرام نیست امّا باید بعداً بشویند و تمیز کنند.

سؤال ۲۸. آیا رقابت دسته‌جات با هم جایز است؟

جواب: مراسم حسینی باید رمز وحدت، محبّت، دوستی، ایثار و فدارکاری باشد و از هر کار که سبب اختلاف می‌شود باید به شدّت پرهیز شود.

وقت نماز و عزاداری

سؤال ۲۹. آیا برپایی نماز جماعت ظهر عاشورا در خیابان‌ها

ص: ۴۳

و بستن راه عبور و مرور مردم کار خوبی است؟

جواب: این، کار بسیار خوبی است و یادآور نماز روز عاشورای شهیدان کربلا در برابر تیرباران دشمن خصوصاً و اهمیّت فوق‌العاده نماز عموماً می‌باشد و این مقدار سدّ معبر مانعی ندارد.

سؤال ۳۰. در مکان‌هایی که اهالی روستا و دیگر افراد مقیم شهرستان‌های اطراف، برای عزاداری و برگزاری مراسم تعزیه‌خوانی حاضر می‌شوند، هنگام اذان بدون اینکه توجّهی به اهمیّت نماز اوّل وقت داشته باشند به مراسم ادامه می‌دهند. البته در مسجد عدّه کمی نماز جماعت برگزار می‌کنند در صورتی که می‌توانند حداقل به احترام اوقات شرعی، مدّتی مراسم را اجرا نکنند و این در حالی است که گاهی در حین مراسم به امور اقتصادی و معیشتی مردم که امری پسندیده است می‌پردازند.

نظر حضرتعالی در این زمینه چیست؟

جواب: بی‌شک تعطیل کردن عزاداری هنگام اذان و پرداختن به نماز اوّل وقت بسیار پسندیده است؛ که در خیلی از جاها شروع شده و إن‌شاءاللّه گسترش یابد و فراگیر شود.

استفاده از طبل و سنج

سؤال ۳۱. آیا استفاده از طبل، سنج و نی در مراسم عزاداری جایز است؟

ص: ۴۴

جواب: استفاده از طبل و سنج که از آلات لهو نیست و برای نظم بخشیدن به حرکت سینه‌زنان و زنجیرزنان است، مانعی ندارد؛ ولی از نی زدن اجتناب شود و هنگامی که به مساجد می‌رسند همه را خاموش کنند.

سؤال ۳۲. آیا طبل زدن که از کارهای لشکر یزید بوده، و مسلّماً موجبات مزاحمت و تضییع حقوق همسایه‌ها می‌شود مجاز است؟

جواب: طبل زدن اختصاصی به لشکر کفّار نداشته است و استفاده از آن برای تنظیم حرکت دسته‌جات در شارع عام مانعی ندارد.

سؤال ۳۳. وظیفه خطیری بر عهده شیعیان ابا عبداللّٰه علیه السلام و عزاداری برای آن حضرت می‌باشد. از قدیم هیئت‌های حسینی با زدن طبل در خیابان، در گروه‌های مردمی به عزاداری می‌پرداختند. اخیراً سخن‌هایی رایج شده که برای افرادی که در حال استراحت هستند، سر و صدا ایجاد می‌شود. آیا باید حضور مردم را مخفی کرد؟ چنانچه وقت و زمان این عزاداری‌ها مناسب باشد زدن طبل چه حکمی دارد؟

جواب: هر گاه در زمان‌های مناسبی طبل بزنند که مردم معمولًا در خواب نیستند و رعایت اعتدال را نیز بنمایند مانعی ندارد.

ص: ۴۵

استفاده از موسیقی

سؤال ۳۴. چنانچه در مراسم شام غریبان اباعبداللّه علیه السلام هم‌زمان با مدّاحی، نی نواخته شود چه حکمی دارد؟
جواب: هرگاه آهنگ آن، مناسب مجالس لهو و فساد باشد جائز نیست.
سؤال ۳۵. نواختن سازهایی همانند سنج و دمام (۱) در مسجد و در مراسم عزاداری امام حسین علیه السلام چه حکمی دارد؟
جواب: در مسجد جائز نیست؛ ولی در دسته‌جات سینه‌زنی و عزاداری مانعی ندارد. البتّه به صورتی که مایه آزار مردم نشود.

عَلَم و علامت

سؤال ۳۶. عَلَم بزرگی وجود دارد که تاریخچه آن تقریباً به ۱۳۰۰ سال می‌رسد و رسم بر این بوده و هست که از روز اوّل ماه محرّم تا روز عاشورا عَلَم را به تک‌تک منازل اهالی جهت زیارت می‌برند و اعتقاد زیادی به آن دارند و حاجت می‌گیرند.
لطفاً دراین زمینه به سؤالات زیر پاسخ دهید:
الف) مبالغ هنگفتی به عنوان نذری بر سر عَلَم می‌بندند و بعضی‌ها هم گوسفندی جلوی عَلَم قربانی می‌کنند. وجه نقد و گوسفند قربانی به چه کسی تعلّق می‌گیرد؟

۱- یک نوع ساز کوبه‌ای ایرانی، که استفاده از آن در جنوب ایران رایج است.

ص: ۴۶

ب) عَلَمداران که گروهی از سادات می‌باشند، عَلَم فوق را ارثیه پدری می‌دانند که نسل به نسل از پدر به پسر منتقل می‌گردد و وجوهات نذری را بین خودشان تقسیم می‌کنند. آیا این کار صحیح است؟ اگر صحیح است، آیا به اولاد دختر هم سهمی می‌رسد؟

ج) با توجّه به اینکه جایگاه عَلَم در طول سال در امامزاده می‌باشد، آیا چیزی از نذورات، به امامزاده نیز تعلّق می‌گیرد؟

جواب الف تا ج) با توجّه به اینکه چنین برنامه‌ای در روایات معصومین علیهم السلام مطلقاً نیامده است و از نظر تاریخی نیز مدرکی برای آن در دست نیست بر همه مؤمنین و مؤمنات لازم است که این کار را ترک کنند و نذورات خود را به هیئت امنای حسینیه که از میان افراد معتبر باید انتخاب شوند تسلیم کنند، تا نذورات را صرف مجالس عزاداری و کمک به ایتام و مستمندان کنند و اجازه ندهند افراد سودجو از نام مبارک امام حسین علیه السلام و پرچم، سوء استفاده کنند.

سؤال ۳۷. با توجّه به شایعاتی که علامت را نشان صلیب و ترویج مسیحیت می‌داند، آیا بردن علامت به هیئت‌ها و خیابان‌ها اشکال دارد؟

جواب: با توجّه به اینکه دشمنان، پیرایه‌هایی به علامت می‌بندند بهتر است از آن پرهیز شود و به پرچم‌های آبرومند ساده

ص: ۴۷

قناعت گردد.

سؤال ۳۸. نظر معظّم‌له نسبت به استفاده از علامت‌هایی که مجسّـمه حیوانات از قبیل مرغ و خروس و دیگر اشیا و جمادات بر روی آنها نصب شده، چیست؟

جواب: به‌طور کل از این‌گونه علامت‌ها اجتناب کنید.

سؤال ۳۹. در شهر ما، در هر مسجد، یک عَلَم وجود دارد که هر سال در ایّام عزاداری، مخصوصاً در روزهای عاشورا این عَلَم را به حرکت در می‌آورند، هر یک از این عَلَم‌ها هر چند دقیقه یکبار بر شانه فردی می‌نشیند و آن فرد پس از بوسیدن آن عَلَم، به یکی از پارچه‌های آن پول می‌بندد. مردم می‌گویند: «هر کس نذری داشته باشد و عَلَم روی شانه‌اش بنشیند و او به عَلَم پول ببندد نذرش قبول می‌شود!» افراد زیادی به عَلَم اعتقاد دارند، آنها می‌گویند: «عَلَم به وسیله کسی که آن را در دست دارد حرکت نمی کند، بلکه حرکت آن توسّط قدرت الهی است!» نظر شما در این مورد چیست؟

جواب: پرچمهایی که در عزاداری امام حسین علیه السلام حمل می‌شود، چون متعلّق به عزاداری آن حضرت می‌باشد محترم است، امّا حاجت را باید از خداوند با شفاعت امام حسین علیه السلام خواست، نه از عَلَم.

سؤال ۴۰. در روز عاشورا مراسم عجیبی در شهر ما انجام

ص: ۴۸

می‌شود. بـدین صورت که مردم الوارهای سـنگین را به شـکل لانه کبوتر که تقریباً پنج تُن وزن دارد بلند کرده و دور می‌زنند و بعد به روی زمین گذاشته و سینه می‌زنند و این کار را چندین بار انجام می‌دهند. نظر شما چیست؟

جواب: این کار در روایات اسلامی وارد نشده و بهتر است به جای آن، مجالس پرشکوه عزاداری و دسته‌جات برگزار شود.

سینه‌زنی و زنجیرزنی

سؤال ۴۱. سینه‌زنی و زنجیرزنی در مراسم عزاداری سالار شهیدان چگونه است؟

جواب: سینه‌زنی و زنجیرزنی نیز از روش‌های عزاداری سنّتی است و اشکالی ندارد.

سؤال ۴۲. دلیل سینه‌زدن برای ائمّه علیهم السلام چه می‌باشد؟

جواب: عزاداری، حمایت از مکتب امام حسـین علیه السـلام در ظلم ستیزی و اعلام برائت و بیزاری از ظالمان است و سینه‌زنی نوعی عزاداری محسوب می‌شود.

سؤال ۴۳. تاریخچه زنجیرزنی و سینه‌زنی در محرّم چیست؟

جواب: سـینه‌زنی ظـاهراً از قـدیم الایّام در عزاداری‌هـا معمـول بـوده؛ ولی زنجیرزنی احتمالًا در قرن اخیر به وجـود آمـده و نـوعی عزاداری محسوب می‌شود.

ص: ۴۹

سؤال ۴۴. آیا این مطلب درست است که اگر کسی برای امام حسین علیه السلام سینه بزند و در اثر سینه زدن سینه‌اش کبود شود، تا زمانی که جای کبودی بر سینه اوست برای او حسنه و ثواب می‌نویسند؟

جواب: چنین مطلبی صحّت ندارد و آسیب به بدن در عزاداری اشکال دارد.

سؤال ۴۵. برهنه شدن در این مجالس برای سینه‌زنی چه حکمی دارد؟

جواب: هرگاه در حضور بانوان باشد جایز نیست و در غیر این صورت نیز چون ممکن است سبب وهن مراسم عزاداری گردد بهتر است از آن چشم‌پوشی شود.

سؤال ۴۶. فلسفه حرمت برهنه شدن برای سینه‌زنی در جایی که خانم‌ها هم نیستند و فیلم هم گرفته نمی‌شود چیست؟

جواب: این کار اشکال دارد؛ زیرا خلاف شأن مجلس عزای سیّدالشّهدا علیه السلام است. کدام یک از ما در مراسم عزای پدر خود برهنه می‌شود و مثلًا به اهل مجلس تعزیت می‌گوید.

سؤال ۴۷. آیا سینه‌زنی محکم طوری که سینه سرخ شود مجاز است؟

جواب: سرخ کردن سینه به عمد، اشکال دارد.

سؤال ۴۸. آیا به بالا و پایین پریدن در مراسم سینه‌زنی اشکال دارد؟

ص: ۵۰

جواب: عزاداری خامس آل عبا علیه السلام از افضل قربات است و چنین مجالسی باید مرکز نشر و گسترش معارف اهل‌بیت علیهم السلام باشد و از این گونه کارها پرهیز شود.

سؤال ۴۹. در هیئت‌های به سبک جدید مرسوم است که گاهی به شکل تند و سریع سینه می‌زنند که به شور معروف است. نظر معظّم‌له در این باره چیست؟

جواب: بهتر این است که این روش، که روش سنگینی به نظر نمی‌رسد و مناسب مقام ولایت نیست، ترک شود.

سؤال ۵۰. هروله کردن در هنگام سینه‌زنی چه حکمی دارد؟

جواب: از این حرکات، در مجلس عزای اهل‌بیت علیهم السلام اجتناب کنید.

سؤال ۵۱. آیا تقلید صدای برخی حیوانات نظیر سگ، الاغ و کبوتر در موقع سینه زدن، به‌منظور اظهار عجز در مقابل ائمّه علیهم السلام جایز است؟

جواب: این کار زننده است و اهانت به مقام شامخ ائمه علیهم السلام می‌باشد.

قمه‌زنی و تیغ‌زنی

سؤال ۵۲. سینه‌زدن با تیغ و یا زنجیر زدن با زنجیری که دارای چاقو و یا تیغ می‌باشد و منجر به زخمی شدن بدن و جاری شدن

ص: ۵۱

خون می‌شود، چه حکمی دارد؟

جواب: همان‌گونه که قبلًا نیز اشاره کرده‌ایم مسئله عزاداری حضرت سیّدالشّهدا علیه السلام در هر زمان و در هر مکان، از افضل قربات و مایه تقویت روح ایمان، شهامت اسلامی، ایثار، فداکاری و شجاعت در مسلمین است؛ ولی کیفیّت عزاداری باید چنان باشد که بهانه‌ای به دست دشمنان اسلام ندهد و موجب سوء استفاده آنان نشود و این مراسم عظیم و پرشکوه تضعیف نگردد، و به همین جهت، از کارهایی که موجب وهن مذهب است باید پرهیز شود و از آسیب رساندن به بدن خودداری گردد.

سؤال ۵۳. در اکثر مناطق کشورهای اسلامی (غیر از ایران) و غیر اسلامی، مردم متدیّن شیعه با مذاهب دیگر با هم زندگی می‌کنند و در ایّام محرّم، بالأخص روز عاشورا، متدیّنین مجالس سوگواری منعقد می‌کنند و نوجوانان با نوحه سرایی (بدون آهنگ غنا) سینه زنی و زنجیرزنی می‌کنند؛ در نتیجه از بدنشان گاهی خون جاری می‌شود، این حالت بر افراد و جامعه غیر شیعی اثر خوبی می‌گذارد و گاهی مایل به تشیّع هم می‌شوند، آیا در صورت حاصل شدن اثر مثبت و نتایج خوب، زنجیرزنی به شکل فوق جایز است؟

جواب: همان طور که بارها گفته ایم عزاداری خامس آل عبا علیه السلام از افضل قربات است؛ ولی نباید کاری کرد که بدن

ص: ۵۲

مجروح شود؛ برای بزرگداشت این شعائر از طرق بهتر استفاده کنید.

سؤال ۵۴. آیا قمه‌زدن به‌طور مخفی حلال است؟ به‌طوری که گفته می‌شود، قبل از پیدایش دوربین حلال بوده است؟

جواب: عزاداری نباید باعث آسیب به بدن شود.

سؤال ۵۵. آیا صحیح است که قمه زدن قبل از ضبط مراسم‌ها با دوربین، حلال بوده و الآن حرام است و اگر خنجر باشد اشکال ندارد؟

جواب: در عزاداری نباید به بدن آسیب رسانده شود.

سؤال ۵۶. نظر حضرت‌عالی درباب قمه زدن و تیغ زدن عزاداران امام حسین علیه السلام در روز عاشورا به عنوان ادای نذر یا کسب اجر اخروی چیست؟

جواب: عزاداری سیّدالشّهدا علیه السلام از افضل قربات است؛ ولی باید از انجام اعمالی که موجب ضرر به بدن یا وهن مذهب می‌شود اجتناب کنید. و چنین نذری لازم‌الوفا نیست.

سؤال ۵۷. پدر و مادری نذر می‌کنند که اگر خدا به آنان فرزند پسر بدهد روز عاشورا بر سر او تیغ بزنند. آیا با توجّه به اینکه انجام این‌گونه اعمال باعث وهن شیعه و عزاداری سیّدالشّهدا علیه السلام و موجب سوء استفاده دشمنان اسلام می‌گردد عمل به این نذر واجب است؟

ص: ۵۳

جواب: این نذر صحیح نیست؛ چون در نذر، رجحان عمل شرط است و این عمل با توجّه به اینکه بهانه‌ای به دست دشمنان اسلام برای زیر سؤال بردن کل مسائل سوگواری خامس آل عبا علیه السلام که از افضل قربات است می‌دهد، خالی از اشکال نیست. و بر فرض رجحان این عمل، نذر درباره دیگری کردن صحیح نیست.

سؤال ۵۸. اخیراً دو عدد سی دی به دستم رسیده که در آن از قول تعدادی از مجتهدین به قمه‌زنی توصیه شده است. نظر حضرت‌عالی در این خصوص چیست؟

جواب: هرگاه بزرگان پیشین که چنین فتوایی داده‌اند، شرایط این زمان را می‌دیدند که مسئله قمه‌زنی مانع پیشرفت تشیّع در دنیا شده است، حتماً فتوا به منع آن می‌دادند؛ زیرا شرایط فتوا در زمان‌ها مختلف است و متأسّفانه بعضی از نسبت‌ها اخیراً خلاف واقع از آب در می‌آید.

سؤال ۵۹. آیا خونی که از بدن سینه زنان و عزاداران، به سبب قمه زدن و غیره، بیرون می‌آید، باعث تبرّک و شفای مریضها و زن‌های عقیم و مانند آن می‌شود؟

جواب: این سخنان پایه و اساسی ندارد، و سزاوار است عزاداری به صورتی باشد که باعث هتک دین و مقدّسات نشود.

ص: ۵۴

لطمه زنی

سؤال ۶۰. لطمه‌زدن به صورت، در عزای امام حسین علیه السلام چه حکمی دارد؟

جواب: عزاداری خامس آل عبا علیه السلام از مهم‌ترین شعائر دینی، و رمز بقاء تشیّع است، و باید هر چه باشکوه‌تر برگزار گردد؛ امّا لازم است از تمام کارهایی که آسیب به بدن می‌رساند، یا موجب وهن مذهب می گردد، جدّاً اجتناب شود.

سؤال ۶۱. آیا جایز است به گونه‌ای بر سر و سینه بزنند که موجب جراحت و خونریزی شود و باعث نجس شدن خود و اطرافیان و زمین مسجد و یا حسینیّه گردد؟

جواب: لازم است به گونه‌ای باشد که منجر به جراحت و خونریزی نشود و مسجد نجس نگردد.

سؤال ۶۲. کوبیدن سر به در و دیوار و زمین، در جلسات عزاداری چه حکمی دارد؟

جواب: عزاداری ائمّه اطهار علیهم السلام، مخصوصاً خامس آل عبا علیه السلام، از افضل قربات است، ولی باید از هرگونه کاری که باعث هتک حرمت آن بزرگواران می‌شود، و موجب وهن مذهب در نظر دیگران گردد، و به بدن آسیب می‌رساند پرهیز گردد.

نحوه گریه بر ائمه علیهم السلام

سؤال ۶۳. احادیثی که می‌فرماید: «اگر کسی قطره‌ای اشک

ص: ۵۵

برای امام حسین علیه السلام بریزد بهشت بر او واجب می‌شود»(۱) آیا باعث تمایل به گناه و ترک عبادات نمی‌شود؟

جواب: این احادیث به این معنا هستند که شخص، توفیق صالح شدن پیدا می کند و صالح شدن به انجام تکالیف است نه با ترک آن.

سؤال ۶۴. لطفاً بفرمایید معنای ضجّه بر اباعبداللَّه علیه السلام که در روایات (۲) آمده است چیست؟ و آیا ناله و ضجّه بر اباعبداللَّه حدّی دارد؟ آیا کسی که از فرط گریه بر اباعبداللَّه علیه السلام از حال خود خارج شود دچار عصیان شده است؟

جواب: ناله و ضجّه حدّی ندارد؛ ولی نعره کشیدن در مجالس عمومی در صورتی که سبب وهن شود کار صحیحی نیست.

سؤال ۶۵. آیا بلند گریه کردن اشکالی دارد؟

جواب: ما خودمان کراراً بلند گریه می کنیم؛ ولی از صورت متعارف خارج نشود.

سؤال ۶۶. گروهی هنگام عزاداری برای امام حسین علیه السلام بلند فریاد می کشند و داد می‌زنند آیا این گونه اعمال جایز است؟

جواب: گریه طبیعی با صدای بلند اشکالی ندارد؛ بلکه خوب است. ولی صداهای مصنوعی که گاهی اوقات در بعضی مجالس

۱- فضل زیارهٔ الحسین علیه السلام، ص ۸۴، ح ۷۴.

۲- تاریخ یعقوبی، ص ۲۴۵.

ص: ۵۶

دیده می‌شود و فریادهایی به صورت عربده می‌کشند، صحیح نیست.

لباس مشکی

سؤال ۶۷. پوشیدن لباس سیاه که می‌گویند کراهت دارد،(۱) در مراسم عزاداری اهل‌بیت علیهم السلام چگونه است؟

جواب: با توجّه به اینکه سبب تعظیم شعائر می‌گردد، کراهت آن تحت‌الشعاع قرار گرفته و رنگ استحباب به خود می‌گیرد.

سؤال ۶۸. آیا پوشیدن لباس سیاه در ایّام شهادت حضرت زهرا علیها السلام با توجّه به حفظ وحدت و کراهت لباس سیاه جایز است؟

جواب: با توجّه به اینکه پوشیدن لباس مشکی در ایّام شهادت حضرات معصومین علیهم السلام نوعی تعظیم شعائر الهی محسوب می‌شود کراهت ندارد.

سؤال ۶۹. پوشیدن لباس مشکی از دهه اوّل محرّم تا آخر ماه صفر چه حکمی دارد؟

جواب: مانعی ندارد.

۱- عروهٔ الوثقی، کتاب الصلوهٔ، فصل فیما یکره من اللباس حال الصلاهٔ.

ص: ۵۷

شال سبز برای غیر سادات

سؤال ۷۰. آیا فردی که مادر او سیّد است می‌تواند برای عزاداری شال بیندازد؟

جواب: نمی‌تواند لباس سادات را بپوشد.

سؤال ۷۱. هیئت ما در روز عاشورا لباس سقّایی می‌پوشند و سادات شال سبز می‌اندازند. برادر من که از فعّالان هیئت است بنا به قول خود که نـذر داشـته شال سبز می‌انـدازد هر چنـد سیّد نیست. مردم بر ما خرده گرفته‌اند ولی برادرم به نذر خود پایبند است. آیا نذر ایشان باید ادامه داشته باشد یا خیر؟

جواب: نذر او باطل است و از انداختن شال سبز خودداری کند.

ص: ۵۸

ص: ۵۹

شبیه‌خوانی و مقتل‌خوانی

اشاره

ص: ۶۰

ص: ۶۱

تعزیه

سؤال ۷۲. آیا استفاده از مراسم تعزیه‌خوانی سنّتی جایز است؟

جواب: چنانچه تعزیه‌خوانی، مشتمل بر امر حرامی مانند:

دروغ یا هتک حرمت امامان بزرگوار و بزرگان دیگر و امثال اینها نباشد و مانع مجالس سخنرانی و نماز نگردد، اشکالی ندارد.

سؤال ۷۳. شرایط افرادی که می‌توانند نقش ائمّه علیهم السلام را ایفا نمایند چیست؟

جواب: اگر در شبیه خوانی کسانی می‌خواهند در نقش آن بزرگواران ظاهر شوند، باید افراد مهذّب و پاک و خوشنامی باشند و چه بهتر که آن بزرگواران بطور وضوح نشان داده نشوند.

سؤال ۷۴. آیا کسانی که در شبیه خوانی نقش کفّار را ایفا می‌کنند باید دارای شرایط خاصّی باشند؟ یا این که هر کس بدون قید و شرط می تواند در نقش کفّار باشد؟

جواب: شرایط خاصّی برای آنها از این نظر نیست.

ص: ۶۲

سؤال ۷۵. پوشیدن لباسی که مخصوص زن نمی‌باشد و صرفاً برای پوشیدن در شبیه‌خوانی درست شده (این لباس از قطعه‌ای پارچه سیاه که تا اندازه‌ای شبیه چادر دوخته شده، تشکیل شده و مردانی که در نقش زن انجام وظیفه می‌نمایند از آن استفاده می‌کنند) چه حکمی دارد؟

جواب: اشکالی ندارد.

سؤال ۷۶. در نسخه‌های تعزیه‌های موجود، گاهی الفاظ رکیک توسّط ایفاگر نقش معصوم علیه السلام بر زبان جاری می‌شود، قرائت چنین زبان حالی که دون مقام اهل‌بیت علیهم السلام امّا برازنده سپاه مخالفین است، چه حکمی دارد؟

جواب: باید تمام نسخه‌های موجود توسّط آگاهان بررسی شود و الفاظ رکیك و آنچه دون شأن امام است، از آن حذف گردد و به صورت معقول و متین درآید، تا استفاده از آنها شرعاً مجاز باشد.

سؤال ۷۷. در شهرستان ما مراسم عزاداری تاسوعا و عاشورا و سایر ایّام بصورت تعزیه خوانی برگزار می‌شود. تا چند سال قبل که در محلّ ما برگزار نمی‌شد، اهالی محل به محلّات دیگر جهت دیدن تعزیه می‌رفتند و در آن محلّات با مشکلات زیادی مواجه می‌شدند به این دلیل تصمیم گرفتیم این مراسم را در محلّ خودمان برگزار کنیم، نظر شما چیست؟ آیا در این شرایط تعزیه‌خوانی جایز است؟

ص: ۶۳

جواب: چنانچه تعزیه خوانی مشتمل بر امر حرامی مانند دروغ یا هتک حرمت امامان بزرگوار و بزرگان دیگر و امثال اینها نباشد و مانع مجالس سخنرانی و نماز نگردد، اشکالی ندارد.

سؤال ۷۸. گروه تئاتری توسط مربّی پرورشی یک مدرسه دخترانه اقدام به برگزاری تعزیه از روی نسخه‌های قدیمی تعزیه شهر برای بانوان می‌نماید. به گونه‌ای که شأن و منزلت بزرگان دین را نیز تا حد امکان حفظ می‌نمایند و صورت خود را نیز می‌پوشانند. آیا برگزاری چنین برنامه‌ای جایز است؟

جواب: در فرض سؤال، این کار برای دختران و در محیط مخصوص زنان اشکالی ندارد.

سؤال ۷۹. در مراسمی در تعزیه، مردم پولی را توی تشت یا روی شمشیر قرار می‌دهند وآن پول را نذر امام حسین علیه السلام می‌کنند؛ ولی افرادی که آن نقش را بازی می‌کنند پول را برمی‌دارند و استفاده شخصی می‌کنند. آیا این کار جایز است؟

جواب: اگر به نیّت آن اشخاص داده‌اند ولی در راه امام حسین علیه السلام اشکال ندارد. و الّا جایز نیست.

ساخت ماکت و سَمبُل

سؤال ۸۰. آیا ساختن شبیه قبور ائمّه طاهرین با چوب و سنگ جایز است؟

ص: ۶۴

جواب: دلیلی بر حرمت این امور نداریم.

سؤال ۸۱. سوزاندن خیمه‌هایی که به عنوان سمبل برای مردم به نمایش گذاشته می‌شود، البتّه به‌طوری که فسادی ایجاد نشود، چه حکمی دارد؟

جواب: اگر خیمه‌ها از چیزهایی باشد که ارزان قیمت است در فرض سؤال مانعی ندارد.

سؤال ۸۲. مراسم نخل برداری (شبیه سازی تابوت ائمّه اطهار علیهم السلام) طبق چه مستندات دینی و اسلامی انجام می گیرد؟ و چه حکمی دارد؟

جواب: سند اسلامی ندارد بلکه یک رسم عرفی است و در صورتی که نماد تابوت پیکر پاک شهیدان باشد و آسیبی به کسی نرساند، مانعی ندارد.

ص: ۶۵

اشعار، مدیحه و نوحه

اشاره

ص: ۶۶

ص: ۶۷

کیفیّت

سؤال ۸۳. نمی‌دانم مدّاحی‌هایی که گوش می‌دهم مشکل شرعی دارد یا خیر؟ و نمی‌توانم تشخیص دهم که مناسب شأن اهل بیت علیهم السلام هست یا خیر، چه کنم؟

مثلًا این اشعار اگر در مدّاحی خوانده شود آیا گوش دادن به آن مشکل دارد:

قنداقه حسین شرف عرش اعظم است؛ صد مرده زنده می‌شود از ذکر یا حسین؛ من عبد حسین گردیدم، من سگ حسینم؛

جواب: هیچ‌کدام از این اشعار مناسب مقام با عظمت سالار شهیدان کربلا نیست.

سؤال ۸۴. می‌خواستم بدانم آیه ۳۱ سوره توبه که ارباب را تنها خدا می‌داند، با گفتن «ارباب من حسین» ملازمه دارد؟ به نظر من امامان نیز راضی به این القاب و اعمال خرافی مانند بوسیدن حرم و دخیل بستن و شفای مریض نیستند. نظر شما چیست؟

ص: ۶۸

جواب: تعبیر به «ارباب من حسین» تعبیر صحیح نیست؛ ولی توسّل به امامان و طلب شفاعت آنها در پیشگاه خدا هیچ مانعی ندارد.

سؤال ۸۵. با توجّه به مضمون ظاهری اشعاری نظیر «گرد حرم دویده‌ام، صفا و مروه دیده‌ام، هیچ کجا برای من کرببلا نمی‌شود» که حداقل در ظاهر، زیارت کربلا و یاد امام حسین علیه السلام را پرشورتر از یاد خدا و زیارت کعبه عنوان می کند و باعث سوء استفاده بسیاری از دشمنان اهل‌بیت نیز شده است. آیا این اشعار، آفت عزاداری سیّدالشّهدا نیست؟

جواب: آری، اینگونه اشعار آفت است و بهانه به دست دشمن می‌دهد.

سؤال ۸۶. مدّاحی‌هایی که حالت غنا دارد چه حکمی دارد؟

جواب: هر گاه آن صدا متناسب مجالس لهو و فساد باشد، جایز نیست.

سؤال ۸۷. ذکر نام ائمّه در مدّاحی به شکلی که به‌طور واضح تلفظ نشود، و یا به گونه‌ای دیگر تغییر کند مثلًا «حوسین» به جای «حسین» علیه السلام گفته شود، چه حکمی دارد؟

جواب: باید از این گونه تکرار نام امام علیه السلام اجتناب کنند.

سؤال ۸۸. آیا استفاده از جملاتی همچون «ما همه سگ حسینیم» در مجالس عزاداری امام حسین علیه السلام اشکالی دارد؟

ص: ۶۹

جواب: عزاداری خامس آل عبا از مهمترین شعائر دینی است؛ ولی باید از سخنان و اشعاری که متناسب با عزاداران اهل‌بیت علیهم السلام نیست جداً خودداری شود؛ زیرا حضرت سیّدالشّهدا علیه السلام از اینگونه امور بیزار است. و اینگونه تعبیرات، شایسته عزاداران حسینی نیست.

سؤال ۸۹. نام کلب رقیّه برای خود انتخاب کرده‌ام، که وفای سگ را می‌رساند، چرا که اگر آدم بتواند به اندازه سگ وفا داشته باشد یقیناً به انسانیّت می‌رسد؛ مانند رسول ترک، که در خواب او را به صورت سگ امام حسین علیه السلام دیده‌اند که از حضرت محافظت می‌کند و به مقام انسانیّت رسید. آیا با این وجود دلیلی برای مخالفت وجود دارد؟ اگر اشتباه است چرا بزرگان این حرف را می‌زدند؟

جواب: توجّه داشته باشید هر زمانی اقتضایی دارد. در عصر ما عدّه‌ای از دشمنان، در انتظار بهانه‌ای هستند که جلوی پیشرفت اسلام و تشیّع را در جهان بگیرند و این موضوعات را بهانه می‌کنند. و با اینکه می‌دانیم گفتن این تعبیرات واجب نیست امّا ممکن است مانع پیشرفت مکتب اهل‌بیت علیهم السلام شود، آیا در چنین شرایطی گفتن این تعبیرات خوب است؟!

سؤال ۹۰. بعضی در اشعار یا مراسم مدّاحی و سینه‌زنی، خود را سگ، الاغ یا کبوتر اهل‌البیت علیهم السلام و امثال آن می‌خوانند. آیا

ص: ۷۰

بیان چنین جملاتی دارای‌اشکال است؟

جواب: اینگونه تعبیرات شایسته عزاداران حسینی نیست.

سؤال ۹۱. جمعی از مدّاحان سعی دارند مقام والای شهدای کربلا را با انبیای‌پیشین مخصوصاً پیامبران اولوالعزم یا اصحاب خاصّ پیامبراکرم صلی الله علیه و آله مقایسه کنند، این کار چه حکمی دارد؟

جواب: ادب و احترام ایجاب می‌کند که ما مقام همه آنها را والا بدانیم و از مقایسه و برتری آنها بر یکدیگر بپرهیزیم و بگوییم: همه از اولیاء اللَّه بودند و ما به همه آنها عشق می‌ورزیم.

سؤال ۹۲. آیا تشبیه حرّ بن یزید ریاحی در شعر، به رستم، پهلوان ایران باستان، آیا در شأن این شهید کربلا می‌باشد؟

جواب: حرّ بن یزید ریاحی، مسیری غیر از مسیر رستم و امثال او داشت.

سؤال ۹۳. آیا معظّم‌له اخیراً درباره ضرورت مقابله با خرافه‌گویی‌های برخی از مدّاحان سخن گفته‌اند؟

جواب: آری مطالبی در این زمینه گفته‌ایم؛ زیرا اخیراً بعضی از مدّاحان ناآگاه و بی‌خبر، اشعار کفرآمیزی را در مجالس عزاداری می‌خوانند که اگر معنی آن را بفهمند سبب خروج آنها از اسلام می‌شود. بر همه لازم است که امر به معروف و نهی از منکر را در این مسئله مهم فراموش نکنند و جاهلان خطاکار را به وظایف خود آشنا سازند و بهانه به دست دشمنان بهانه جو ندهند و لازم

ص: ۷۱

است از چنین مجالسی دوری کنند.

سؤال ۹۴. چه توصیه‌ای به مدّاحان در مورد کیفیّت اشعار، نوحه‌ها و مدیحه سرایی مناسب شئونات اهل‌بیت علیهم السلام دارید؟

جواب: عزاداری ائمّه اطهار علیهم السلام، مخصوصاً خامس آل عبا علیه السلام، از افضل قربات است، و سرودن و خواندن اشعاری که حاکی از مظلومیّت و زحمات و فداکاری آن حضرات باشد کار بسیار خوبی است؛ ولی باید از هرگونه کاری که باعث هتک حرمت آن بزرگواران می‌شود، و موجب وهن مذهب در نظر دیگران می‌گردد، و به بدن آسیب می‌رساند پرهیز گردد. و تعبیراتی که در عرف، توهین آمیز است، مانند نسبت سگ به خود دادن، یا صدای حیوانات در آوردن، هیچ کدام مناسب مجالس عزاداری نیست. و باید به همه نصیحت کنند که از این امور، که باعث وهن این مراسم بزرگ می‌شود و موجب ناراحتی حضرت بقیّهٔ‌اللَّه عجّل اللَّه تعالی فرجه الشّریف می‌گردد، پرهیز کنند.

غلوّ

سؤال ۹۵. آیا انعکاس بیش از حدّ مظلومیّت امام حسین علیه السلام و یارانش صحیح است؟

جواب: به یقین قربانگاه عاشورا یک صحنه غم‌انگیز و گریه‌خیز بود؛ ولی‌هرگز نباید روح حماسی آن را در کنار بیان مظلومیّت آن

ص: ۷۲

بزرگواران فراموش کرد. بلکه شاعران باید ضمن اشعار سوگواری جنبه‌های حماسی‌عاشورا را به نظم کشند، همان‌گونه که در قرون اخیر توجّه شایانی به آن امر شده است و خطبا و مدّاحان به آن اهمیّت می‌دهند.

سؤال ۹۶. اخیراً در بعضی مجامع و هیئت‌های مذهبی تهران اشعاری سروده و خوانده می‌شود که در ضمن آن، لفظ جلاله «اللّه» را به ذوات مقدّسه معصومین و مانند آن بزرگواران نسبت می‌دهند. مثلًا گفته می‌شود من علی اللّهی‌ام، یا من حسین اللّهی‌ام و یا زینب اللّهی‌ام. آیا بیان این گونه اشعار، جواز شرعی دارد؟

جواب: این تعبیرات مناسب افراد معتقد به مکتب معصومین علیهم السلام نیست و لازم است به این اشخاص تذکّر داده شود و آنها را از این کار نهی کرد. و برای‌بزرگداشت مقام آن بزرگواران راههای خوب و سنجیده و معقول وجود دارد که نیازی به این حرف‌ها ندارد.

زبان حال

سؤال ۹۷. بسیاری از اشعار، مربوط به مراثی شهدای کربلا و ائمّه هدی علیهم السلام جنبه زبان حال دارد، آیا این کار مجاز است؟

جواب: منظور از زبان حال آن است که حالت آن بزرگواران

ص: ۷۳

چنین تعبیراتی را اقتضا می‌کند و این کار به دو شرط جایز است:

نخست اینکه، واقعاً این سخنان مناسب چنان حالتی باشد، و دیگر اینکه، معلوم باشد که زبان حال است نه زبان قال.

بیان خواب

سؤال ۹۸. بعضی از خطبا اصرار دارند که در منابر خود از خواب‌های مختلفی که درباره مسائل مربوط به عزاداری یا غیر آن است بهره بگیرند، آیا این کار درست است؟

جواب: گرچه گاهی خواب‌ها پرده از روی مسائل مهمّی برمی‌دارد؛ ولی‌با توجّه به اینکه خواب، شرعاً حجّت نیست نباید در منابر، زیاد روی آن تکیه کرد.

ص: ۷۴

ص: ۷۵

عزاداری بانوان

ص: ۷۶

ص: ۷۷

سؤال ۹۹. در برخی مجالس، به هنگام عزاداری که به شکل سینه‌زنی یا زنجیرزنی است، پرده‌ای که حائل بین آقایان و خانم‌ها است به اصرار خانم‌ها و فقط جهت تماشای هیئت زنجیرزن و سینه‌زن برداشته می‌شود؛ در حالی که فاصله آقایان و خانم‌ها اندک است، و عدّه‌ای از آقایان که سینه و زنجیر نمی‌زنند نیز در معرض دید خانم‌ها قرار دارند. آیا این نحوه عزاداری صحیح است؟

جواب: هرگاه سینه زن‌ها برای سینه زدن برهنه نشوند، و مشکل دیگری ایجاد نشود، مانعی ندارد.

سؤال ۱۰۰. حرکت زنان با وضع نامناسب به دنبال هیأت‌های عزاداری، که موجب بروز گناهان و آلودگی‌هایی می‌شود، چه صورتی دارد؟

جواب: عزاداری خامس آل عبا علیه السلام و سایر معصومین علیهم السلام از افضل قربات است؛ ولی مردان و زنان باید طوری رفتار کنند که

ص: ۷۸

آمیخته با خلاف شرع نشود.

سؤال ۱۰۱. نظر شما در مورد حضور خواهران با رعایت حجاب کامل در پشت دسته‌های عزاداری در کوچه و خیابان چیست؟ آیا این حضور برای تعظیم شعائر اسلامی جایز است؟

جواب: در فرض سؤال، اشکال ندارد.

سؤال ۱۰۲. آیا ورود مدّاح مرد در بین عزداران خانم اشکال دارد یا خیر؟ هم‌نوایی خانم‌ها در این جمع چه حکمی دارد؟

جواب: مدّاح مرد اگر رعایت جهات شرعی را نماید (در گوینده و مستمع) مانعی ندارد؛ ولی هم‌نوایی با او اشکال دارد.

سؤال ۱۰۳. شغل بعضی از خانم‌ها ذکر توسّل به اهل‌بیت علیهم السلام در مجالس زنانه است. گاهی از اوقات به هنگامی که مشغول روضه‌خوانی هستند مردان و یا بچّه‌هایی که خوب و بد را می‌فهمند وارد حیاط آن خانه می‌شوند و صدای این خانم را می‌شنوند. حکم این قبیل روضه‌خوانی‌ها چیست؟

جواب: در این مورد که نوشته‌اید، صدای خود را آهسته‌تر کند و یا بدون تکیه به صوت بخواند.

سؤال ۱۰۴. در هیئت‌های عزاداری، خانم‌ها سینه زنی می کنند.

بعضی از آنها در محیط مربوط به خانمها روسری‌های خود را درآورده و موهای خود را پریشان می کنند. آیا این کارها اشکال شرعی دارد؟

ص: ۷۹

جواب: در مجالس مخصوص به خودشان اشکالی ندارد مشروط به آنکه آسیبی به بدن نرسانند.

سؤال ۱۰۵. پختن غذای نذری توسط بانوانی که عادت ماهیانه هستند اشکال دارد؟

جواب: اشکال ندارد، مگر اینکه در مسجد باشد.

ص: ۸۰

ص: ۸۱

ادعیه و زیارات

اشاره

ص: ۸۲

ص: ۸۳

زیارت عاشورا

سؤال ۱۰۶. آیا قسمت‌های لعن زیارت عاشورا دارای سند معتبری است؟

جواب: زیارت عاشورا به صورت کنونی در کتب معتبره نوشته شده است.

سؤال ۱۰۷. اگر در زیارت عاشورا به جای اینکه صد بار ذکر مخصوص را بگوییم یکبار تکرار کنیم اشکال دارد؟

جواب: می‌توانید به قصد رجا یکبار بگویید.

سؤال ۱۰۸. آیا صحیح است که می‌گویند معظّم له فرموده‌اند:

لعن زیارت عاشورا باید حذف شود و یا اینکه خواندنش اشکال دارد؟

جواب: این حرف، کذب محض است. نظر ما را در کتاب مفاتیح نوین (۱) مطالعه فرمایید.

۱- مفاتیح نوین، فصل پنجم، سند و متن زیارت عاشورا.

ص: ۸۴

سؤال ۱۰۹. هنگام خواندن زیارت عاشورا در روزهایی به غیر از عاشورا، در قسمت‌هایی که مثلا می گوید «در این روز عاشورا (هذا الیوم)»، مـا نیز همین گونه بخوانیم، یا مثلًا «در آن روز (ان یوم)» بگوییم؟ آیا تطابق روز و شب نیز لازم است مثل این که به جای «ان هذا الیوم»، «ان هذا اللیل» گفته شود؟

جواب: زیارت و دعا را آن چنان که وارد شده به قصد رجا بخوانید.

سؤال ۱۱۰. درکتاب مفاتیح نوین در قسمت زیارت عاشورا آنچه که داخل پرانتز و پاورقی ذکر شده است، نمی‌دانم کدام درست است. مثلًا نمی‌دانم «طلب ثاری مع امام هدی» یا «طلب ثارکم مع امام مهدی» را بگویم چگونه بخوانم؟

جواب: در اینجا می توانید اساس را همان متن اصلی قرار دهید و اگر احتیاط کنید پاورقی را هم بخوانید بهتر است.

سؤال ۱۱۱. برای سجده آخر زیارت عاشورا اگر مهر وجود نداشت بر چه چیزی می‌توان سجده کرد؟ آیا از نگین انگشتری عقیق در چنین مواردی می‌توان استفاده کرد؟

جواب: سجده بر زمین و آنچه از زمین می‌روید (غیر خوراکی) صحیح است؛ ولی بر سنگ‌های معدنی صحیح نمی‌باشد؛ و می‌تواند بر روی کاغذ سجده کند.

سؤال ۱۱۲. منظور از «السلام علی علیّ بن الحسین» در

ص: ۸۵

سلام‌های انتهای زیارت عاشورا، امام سجاد علیه السلام است یا حضرت علی اکبر علیه السلام؟ چرا؟

جواب: بنابر قول صحیح، منظور حضرت علی اکبر علیه السلام است که جزء شهدای کربلا می‌باشد.

سؤال ۱۱۳. آیا حتماً باید دعای بعد از زیارت عاشورا، که به دعای صفوان (دعای علقمه) معروف گشته را بخوانیم؛ یا در اصل، زیارت عاشورا بدون این دعا وارد شده است؟

جواب: این دعا یک دعای مستقل است.

سؤال ۱۱۴. زنانی که عادت ماهیانه هستند آیا می‌توانند زیارت عاشورا و دیگر ادعیه را بخوانند و سجده زیارت عاشورا را به جا آورند؟

جواب: اشکال ندارد؛ کافی است از محرّماتی که نسبت به آنان در رساله توضیح المسائل آورده‌ایم، اجتناب کنند.(۱) از جمله نمی‌توانند آیات سجده واجب قرآن را بخوانند.

زیارت ناحیه مقدّسه

سؤال ۱۱۵. نظر شما در مورد زیارت ناحیه مقدّسه از جهت سند و دلالت چیست؟

جواب: بعضی از اسناد زیارت ناحیه معتبر است و لذا می‌توان

۱- باب غسل، احکام زن حائض، مسئله ۴۳۸، رساله توضیح المسائل.

ص: ۸۶

آن را قرائت کرد. ولی دو جمله از آن را نخوانند. جمله‌ای که می گوید «اهل‌بیت با سرهای برهنه روز عاشورا بیرون آمدند» و جمله‌ای که می گوید «بدن شهدای کربلا را درندگان بیابان خوردند».

ذکر مصیبت در اثنای دعا

سؤال ۱۱۶. آیا صحبت کردن و خواندن مصیبت اهل‌بیت علیهم السلام، بین ادعیه جایز است؟
جواب: بهتر است ادعیه را به همان صورت وارده بخوانید و قبل یا بعدش ذکر مصیبت شود.

کار در هنگام دعا

سؤال ۱۱۷. لطفاً به دو سؤال زیر پاسخ فرمایید:
الف) گوش دادن به دعای کمیل و ندبه و عهد و زیارت عاشورا در درون ماشین چه حکمی دارد؟
ب) وقتی درون ماشین هستم و زیارت عاشورا را گوش می‌دهم، یا در خیابان به جایی می‌رسم که زیارت عاشورا را می‌خوانند، به قسمت سجده زیارت که می‌رسد چه کار کنم؟
جواب: سجده زیارت عاشورا واجب نیست؛ کافی است با یک انگشت، اشاره‌ای کنید. و خواندن یا شنیدن آن و دعاهای دیگر درون ماشین مانعی ندارد.

ص: ۸۷

خرافات در عزاداری

اشاره

ص: ۸۸

ص: ۸۹

پرهیز از خرافات

سؤال ۱۱۸. در شرایطی که دشمنان اسلام سعی در منزوی کردن مسلمانان دارند و با حیله‌هایی می‌خواهند اسلام را خرافی و مسلمانان را بی‌منطق معرّفی کنند، انجام برخی اعمال که در متن دین وجود نداشته و در بعضی مناطق، عدّه‌ای در تظاهر به اسلام و تعظیم شعائر، مرتکب آن می‌شوند که احیاناً موجبات وهن شیعه و عزاداری را فراهم آورده است، چه حکمی دارد؟

جواب: لازم است در این شرایط و اوضاع، پیروان اهل‌بیت علیهم السلام و عاشقان مکتب حسینی از هر کاری که موجب وهن این مراسم می‌شود بپرهیزند و به جای آن به سراغ مراسمی بروند که عظمت اهداف حسینی را بیش از پیش آشکار می‌سازد و اگر جمعی از بزرگان فقهای پیشین رحمه الله در عصر و زمان خود، بعضی از این کارها را به دلایلی اجازه فرموده‌اند، هرگاه در عصر و زمان ما بودند مسلّماً نظر دیگری داشتند. خداوند همه ما را از پیروان مکتب آن بزرگوار و جان نثاران او قرار دهد.

ص: ۹۰

سؤال ۱۱۹. در محلّ ما سنّتی است که مردم به آن اعتقاد راسخ دارند، مسأله بدین صورت است که: روز تاسوعا و عاشورا عَلَمی که در تمام مناطق مرسوم است در دست افراد خاصّی می‌دهند که آن فرد با حرکت‌های مخصوص و حتی گاه با حمله‌ور شدن به زنان و مردان و ترساندن بچّه‌ها، به تعبیر مردم عَلَم را جوش می‌آورند و آن را نسبت به امام حسین علیه السلام می‌دهند، مردم دور آن جمع می‌شوند و می‌گویند عَلَم، فرد را دنبال خود می‌برد. وقتی عَلَم بعضی از افراد را زخمی می‌کند به معنای آن است که آن فرد، انسان بدی است و با دیده تردید به عَلَم نگاه کرده است. متأسّفانه عَلَم در دست افراد معلوم‌الحالی جوش می‌آید و گاه افراد متدیّن و وجیه را زخمی می‌کند. نظر شما در این مورد چیست؟

جواب: عزاداری حضرت خامس آل عبا علیه السلام از موجبات مهمّ تقویت دین است، ولی نباید آن را به این‌گونه کارهای نادرست آلوده کرد که موجب اذیت و آزار عزادارن و هتک حرمت افراد آبرومند شود.

سؤال ۱۲۰. در این محل، روز هفتم محرّم مراسمی به شکل نقّاشی و حنا بستن بر بدن به‌ویژه بر دست و پا، به نام حضرت قاسم علیه السلام اجرا می‌شود؛ آیا این مراسم صحیح است؟

جواب: از این‌گونه امور در عزاداری سیّدالشّهدا علیه السلام اجتناب کنید.

ص: ۹۱

سؤال ۱۲۱. نظر جناب عالی در مورد مراسم طشت گذاری که پیش از فرارسیدن محرّم‌الحرام در بسیاری از مناطق آذری زبان ایران منعقد می‌شود، چیست؟

جواب: این کار بدعت است، از آن بپرهیزید.

سؤال ۱۲۲. در بعضی از نقاط کشور، درخت‌هایی از قبیل درخت گز و انگور مشاهده می‌شود، که عدّه ای از عوام نخ‌هایی به آنها گره می‌زنند، و اعتقاد به تقدّس، یا شفا گرفتن، یا روا شدن حاجت، و بعضاً شفاعت توسّط آن درختان دارند! و می گویند: «در صورت سست اعتقادی و شک نسبت به درخت، حادثه ناگواری برای شخص پیش می‌آید!» عدّه ای درختان مزبور را متعلّق به امام علی علیه السلام، یا حضرت ابوالفضل علیه السلام، یا دیگر اولیای الهی دانسته، و می گویند: «ما به این درخت‌ها معتقد بوده، و توسّل جسته، و حاجت گرفته‌ایم. و کسانی که درختان مزبور را سوزانده‌اند، مصیبتی به آنها، یا فرزندان، یا بستگانشان رسیده، یا بیمار شده‌اند». خواهشمند است بفرمایید:

اوّلا: عقیده به تقدّس این گونه درخت‌ها چه حکمی دارد؟

ثانیاً: آیا گره زدن نخ، یا بستن پارچه به این درخت‌ها، و گرفتن حاجت از آنها جایز است؟

ثالثاً: آیا سوزاندن، یا از بین بردن چنین درختانی به عنوان مبارزه با خرافات، باعث گرفتاری و مصیبتی برای سوزاننده، یا

ص: ۹۲

بستگان او، خواهد شد؟

جواب: این اعتقادات قطعاً از خرافات است، و حاجت خواستن از آنها نوعی شرک می‌باشد، و بر همه لازم است نهی از منکر کنند، و پاداش خود را از خداوند بخواهند.

تصاویر منسوب به ائمّه اطهار علیهم السلام

سؤال ۱۲۳. آیا این عکس‌های نقّاشی شده که به امام علی علیه السلام یا امام حسین علیه السلام یا ابوالفضل العباس علیه السلام و ... نسبت می‌دهند حقیقت دارد؟ آیا نصب آنها در خانه و مساجد و دیگر جاها اشکال دارد؟ آیا شما آنها را قبول دارید؟

جواب: این عکسها واقعیّت ندارد؛ ولی چنانچه تصاویر نامناسبی نباشد، و نسبت قطعی به آن بزرگواران ندهند، اشکالی ندارد.

ص: ۹۳

اموال و هزینه‌های هیئت

اشاره

ص: ۹۴

ص: ۹۵

اموال هیئت

سؤال ۱۲۴. هیئتی است که بیست سال تأسیس شده و اکنون همان هیئت و اعضای آن به دو گروه تقسیم شده‌اند، در این مدّت اعضای هیئت به اتّفاق یکدیگر قرآن و بلندگو و تفسیر نمونه و اموال دیگر خریده‌اند. خواهشمند است بفرمایید اموال بین آنها تقسیم می‌شود، یا متعلّق به یکی‌از آن دو هیئت است؟

جواب: چنانچه اموال را به عنوان هیئت قبلی خریده‌اند تمام آن تعلّق به هیئت قبلی دارد.

جمع‌آوری پول

سؤال ۱۲۵. در حسینیّه و مسجد جامع روستایی، هر سال شب‌های تاسوعا و عاشورای حسینی پول جمع‌آوری می‌شود.

برای تشویق اهالی، از بلندگو میزان پولی اهدایی اعلام می‌شود.

در سال جاری بعضی از اهالی اجازه این کار را ندادند و در نتیجه مبلغ پول جمع‌آوری شده به نصف تقلیل پیدا کرد. آیا اعلام مبلغ پول اهدایی از بلندگو جهت تشویق مردم از نظر شرعی جایز

ص: ۹۶

است یا خیر؟

جواب: اعلام کردن اشکالی ندارد و باعث تشویق در کار خیر است.

سؤال ۱۲۶. تعیین سقف مبلغ پولی برای کمک افراد، جهت هزینه‌های مجالس و ساخت اماکن مقدّسه از جمله حسینیّه‌ها، چه وجه شرعی دارد. آیا درست است یا خیر؟

جواب: نباید با زور یا اخذ به حیا از کسی چیزی گرفت، بلکه مردم باید با رضایت خود به این اماکن مقدّس کمک کنند.

اجرت مدّاحان

سؤال ۱۲۷. آیا ذاکر اهل‌بیت می‌تواند برای ذکر فضائل و مصائب اهل‌بیت علیهم السلام اجرت طی کند؟

جواب: تعیین اجرت شرعاً اشکالی ندارد؛ ولی این کار در شأن ذاکران اهل‌بیت علیهم السلام که باید مظهر تقوا و پارسایی باشند، نیست.

سؤال ۱۲۸. آیا پول دادن به مرثیه سرایانی که در لابه‌لای اشعار و سخنان خود بعضی از مصائب بی‌مدرک یا ضعیف‌السّند را نقل می‌کنند و یا با غنا می‌خوانند جایز است؟ آیا نقل این‌گونه مطالب به عزاداری ضربه نمی‌زند؟

جواب: پول را در برابر کارهای مشروع آنها بدهند و نسبت به کارهای خلاف، نهی از منکر کنند.

ص: ۹۷

موقوفات و نذورات

اشاره

ص: ۹۸

ص: ۹۹

نذر صحیح

سؤال ۱۲۹. روش نذر صحیح برای مراسم بزرگ عزاداری امام حسین علیه السلام چگونه است؟
جواب: بایـد نـذر کنند که برای رضای خدا به مراسم حسـینی، فلان کمک را می کنند. و نذر برای پرچم و امثال آن صـحیح نیست؛ بلکه باید برای خدا و به قصد کمک به عزای صاحب پرچم یعنی امام حسین علیه السلام و یارانش باشد.

عدم توانایی بر انجام نذر

سؤال ۱۳۰. افرادی بر انجام نـذر خود توانایی ندارنـد. آیا بایـد برای ادای نذر خود وام بگیرند؟ آیا تغییر نذر از محلّی به محلّ دیگر واز غذایی به غذای دیگر و از زمانی به‌زمان دیگر جایز است؟
جواب: اگر توانایی ندارنـد، ساقط می‌شود و اگر بتواننـد وام را براحتی ادا کننـد، وام بگیرنـد. و تغییر نـذر مطلقاً جایز نیست؛ جز در موارد ضرورت.

ص: ۱۰۰

عملی نبودن نذر

سؤال ۱۳۱. گـاه نـذرهایی انجام می‌شود که قابل عمل نیست، مثلًا نـذر کرده در عاشورا شـربت دهـد و الان زمسـتان است و این امر ممکن نیست، آیا تغییر آن جایز است؟

جواب: آری! می‌توان آن را مثلًا به شیر گرم و مانند آن تغییر داد.

سؤال ۱۳۲. این‌جـانب حـدود بیست سال پیش در روز عاشورا دویست نان روغنی نـذر کرده بودم و سال به سال افزایش داده و الان به حـدود دوهزار و چهـار صـد نـان روغنی و یـک هزار و چهار صـد کمپوت میوه و اسـباب بازی و لباس جهت اهـدا به پرورشـگاه کودکـان بهزیستی و بیمارسـتان‌ها و خـانه سالمنـدان در روز عاشورا رسـیده است. چنـدین سال است به علّت اینکه به بیماران ضـرر می‌رسـد بـا اعتراض پزشـکان روبه‌رو شـده‌ام. آیا می‌توانم معادل همان مبلغ مورد نـذر، در همان روز، خرج دارو و درمان و یا خرج عمل جراحی یکی دو بیمار کنم؟

جواب: اگر برای آنها ضـرر داشـته باشـد می‌توانیـد آن را تبـدیل به غذای مناسب و اگر ممکن نشد تبدیل به دارو کنید؛ ولی خوب است چیز مختصری از آنچه نذر کرده‌اید در اختیار آنها بگذارید.

سؤال ۱۳۳. نذر داشتم امسال محرّم، مقداری آش در یک ایستگاه صلواتی خاص پخش کنم، که با صحبت با مسئول آن،

ص: ۱۰۱

متوجّه شـدم که ایسـتگاه امسال قادر به ادای نـذر من نیست. آیا می‌توانم نـذر خود را به سال بعـد یا در جای دیگر و در امر دیگری صرف کنم؟

جواب: در محل مناسب دیگری نذر خود را انجام دهید.

سؤال ۱۳۴. این‌جانب نـذر کرده‌ام که به‌طور مـداوم هر سال در شب تاسوعای حسـینی به مدّت ده سال که یک رأس گوسـفند ذبح کنم؛ ولی امسال به علّت مشـکلات مادّی و عدم توانایی پرداخت بدهی‌های بانکی و عقب افتادن آنها نمی‌توانم نسبت به انجام این کار اقدام نمایم. آیا لازم است گوسفند نسیه ذبح کنم، یا پول قرض کرده و گوسفند بخرم؟ برای حل مشکل مالی چه کنم؟

جواب: در صورتی که بتوانید به آسانی بدهی را ادا کنید، قرض کنید و گرنه واجب نیست.

سؤال ۱۳۵. لطفاً به دو سؤال زیر پاسخ دهید:

الف) خانمی نـذر کرده است که در روز تاسوعا و عاشورا روزه بگیرد، بعـد فهمیـده که روزه عاشورا، مکروه است. آیا بایـد به نذر خود عمل کند، یا روز دیگری را در نظر بگیرد؟

ب) اگر این خانم در روز تاسوعا یا عاشورا عادت ماهانه شد، قضا کردن روزه کافی است؟

جواب: الف) باید به نذر خود عمل کند؛ ولی در آینده از

ص: ۱۰۲

این‌گونه نذرها بپرهیزد. و مکروه بودن روزه عاشورا به معنی این است که ثوابش کمتر است.

ب) بعداً قضای آن را به جا آورد.

استفاده از نذرهای مشکوک

سؤال ۱۳۶. در ایّامی چون دهه اوّل محرّم، افراد زیادی اقدام به پخش نذری می‌نمایند. از آنجایی که ما نذر کنندگان را نمی‌شناسیم و اگر بشناسیم ممکن است اطّلاعاتی در مورد نمازخوان بودن، پرداخت خمس و زکات آنها نداشته باشیم تکلیفمان در قبال این نذری‌ها چیست؟ می‌توانیم استفاده کنیم؟

جواب: تا زمانی که یقین به خلاف نداشته باشید، می‌توانید از آن نذرها استفاده کنید.

تغییر نذر

سؤال ۱۳۷. این‌جانب سال‌ها است که در روز عاشورا نذر عدس پلو داشتم که چند سال است به آن مرغ نیز اضافه کرده‌ام. حال می‌خواهم به جای عدس زرشک بریزم. آیا مانعی دارد؟

جواب: باید همان‌طور که نذر کرده‌اید عمل کنید.

سؤال ۱۳۸. ما حدود بیست نفر در هیئت عزاداری، هرساله برای دسته امام حسین علیه السلام گوسفند قربانی نذر کرده بودیم و هر

ص: ۱۰۳

سال هم دسته به درب خانه‌ها می‌رفت و قربانی هرکس را جلوی خانه خودش سر می‌بریدند. ولی بنا به دلایل سردی هوا، شلوغی خیابان‌ها، دوری راه و وقت کم، تصمیم گرفتند که همه کسانی که نذری دارند هرچقدر که می‌خواهند پول بدهند تا یک عدد گوساله خریداری و به نیابت از همه جلوی‌مسجد ذبح شود. آیا ادای نذر گروهی، آن هم به جای گوسفند گوساله، درست است یا اشکال دارد؟

جواب: اگر صیغه نذر را خوانده‌اند باید مطابق آن عمل کنند و الّا مانعی‌ندارد.

سؤال ۱۳۹. هر سال هم‌زمان با برپایی مجالس عزاداری در ماه‌های محرّم و صفر، سفره اطعام امام حسین علیه السلام گسترده شده و از عزاداران حسینی‌پذیرایی می‌گردد. با توجّه به اینکه طبخ غذا به صورت یکجا در حسینیّه روستا انجام می‌گیرد مقدار قابل توجّهی غذا اضافه می‌ماند و با توجّه به اینکه نذورات، محدود به روزهای خاصّی مثل: هفتم، هشتم، نهم و دهم محرّم می‌باشد، بعضی از اهالی روستا پیشنهاد کرده‌اند که مقداری از نذورات در روزهای دیگر مثلًا پنجم و ششم یا شب‌های دیگر طبخ گردد تا از اسراف جلوگیری شود. آیا این کار جایز است؟

جواب: در صورتی که عمل به نذر، در آن روز خاص باعث اسراف و تبذیر گردد می‌توان در روز دیگر که این مشکل وجود

ص: ۱۰۴

ندارد به نذر عمل کرد.

سؤال ۱۴۰. گاه نذورات برای اطعام و مانند آن به سبب احساسات پاک مردم به قدری زیاد است که در محل مورد نذر قابل جذب نیست، چه باید کرد؟

جواب: می‌توان آنها را به محل‌های محروم که به قدر کافی وسیله ندارند برد، البته محل‌های نزدیک بهتر است و اگر آن هم ممکن نشد در زمان دیگری در ماه محرّم و صفر در همان مصارف صرف کنند.

سؤال ۱۴۱. حکم اضافات نذورات نقدی و جنسی از قبیل روغن گوشت و ... که بعضاً فاسد شدنی هستند، در ایّام عاشورای حسینی یا دیگر ایّام چیست؟

جواب: می‌توانید در مجالس دیگر مصرف کنید و اگر آنها هم نیاز ندارند آن را بفروشید و پول آن را در مجالس عزاداری آینده در همان مکان صرف کنید.

فروش نذورات

سؤال ۱۴۲. گوسفندهایی را جلوی هئیت، جهت غذای هیئت نذر می‌کنند. اغلب هیئت‌ها بخشی از گوشت را به فروش می‌رسانند و صرف نیازهای دیگر هیئت می‌کنند. با توجّه به نیّت نذرکنندگان، آیا اجازه چنین کاری را دارند؟

ص: ۱۰۵

جواب: در درجه اوّل بایـد صـرف غـذای هیئت و مجـالس عزاداری شود. اگر واقعـاً اضـافی بود، می‌تواننـد بفروشـند و صـرف بقیّه نیازهای هیئت کنند.

سؤال ۱۴۳. در صورتی که مثلًا نـذر برنـج زیاد باشـد و نـذر گوشت کم، آیا می‌توان مقـدار اضافی را فروخت و جنس مورد نیاز را تهیّه کرد؟

جواب: مانعی ندارد.

مصرف نذر در موارد دیگر

سؤال ۱۴۴. هیئـتی اعضـای بسـیاری دارد. در دهه اوّل محرّم هر عضـو به سـهم خـود مبلغی به صـندوق هیئت جهت شـام و عزاداری می‌پردازنـد و نذورات دیگری هم به صـندوق واریز می‌شود. حمّام عمومی محل، نیاز مبرم به تعمیر دارد، اجازه می‌فرمایید متصدّیان امر از محل درآمد هر هیئت مقداری به حمّام عمومی کمک کنند؟

جواب: از وجوهی که جهت اطعام و عزاداری داده می‌شود نمی‌توان صـرف حمّام کرد؛ ولی چنانچه نـذوراتی باشـد که جهت مطلق کارهای خیر نذر شده باشد، اشکالی ندارد.

سؤال ۱۴۵. چند قطعه زمین چند سال قبل در روستا، وقف سیّدالشّهدا علیه السلام شده است تا اجاره آن را هر ساله دهه اوّل محرّم

ص: ۱۰۶

در مسـجد اطعام دهند. این مسـجد دارای نذورات و موقوفات کمی است و به علّت اینکه در دهه دوم و سوم محرّم، روسـتا از سکنه خالی است و اطعام میسّر نمی‌باشد مقداری از اجاره‌های فوق‌الذکر باقی مانده است. نظر به اینکه مسجد، قدیمی است و نیاز مبرم به تعمیرات اساسـی دارد و فاقـد سـرویس بهـداشتی و وضوخانه هم می‌باشـد، آیا هیئت امناء مسـجد می‌تواننـد اجاره‌های باقی مانده را صرف تعمیرات فوق نمایند؟

جواب: باید صرف اطعام گردد. اگر در این موقع میسّر نیست، در مواقع دیگر این کار انجام شود.

سؤال ۱۴۶. در شـهر زنجان مسـجدی است که در ایّام عزاداری امام حسـین علیه السـلام در مقابل دسته‌های عزاداری گاو و گوسفند زیادی قربانی می‌گردد. قسـمتی از این گوشت‌ها صـرف اطعام و قسـمتی بین مردم تقسـیم می‌شود و اضافه آن را جهت توسـعه بنای مسجد و احداث درمانگاه و مانند آن، زیر نظر هیئت امناء به فروش می‌رسانند. آیا این عمل جایز است؟

جواب: هرگـاه مردم از این جریـان قبلًا بـاخبر باشـند و با رضایت به این امور، قربانی کننـد اشـکالی نـدارد. و اگر باخبر نیسـتند باید گوشت‌ها را صرف در مصارف عزاداری کنند.

سؤال ۱۴۷. همه ساله در روز تاسوعا و عاشورا، مردم محل، گوسفندهایی را به عنوان نذر در جلوی هیئت سینه‌زنی

ص: ۱۰۷

و علامت‌هایی که به نام حضرت ابوالفضل علیه السلام برپا می گردد ذبح می کنند و وجه آن توسّط هیئت امنای حسینیّه در مرمت و گسترش آن مکان مقدّس هزینه می‌شود. آیا می‌توان پول این گوسفندهای قربانی را در مسجدی که به نام حضرت ابوالفضل علیه السلام در کنار جاده جهت عبادت و رفاه حال مسافران و رهگذران در حال احداث است خرج کرد، در صورتی که خود آن حسینیّه نیز احتیاج مبرم به بازسازی دارد؟

جواب: احتیاط آن است که این گوسفندان را صرف اطعام عزادارن نمایند. مگر اینکه از قراین معلوم شود که نذر کنندگان هدف دیگری داشته‌اند.

سؤال ۱۴۸. آیا با نذوراتی که به هیئات مذهبی داده می‌شود بعد از تأمین نیازهای خود هیئت، می‌توان صندوق قرض‌الحسنه‌ای درست کرد و به اعضای هیئت وام داد؟

جواب: چنانچه نذر خاصی باشد باید در همان راهی که نذر کننده نیّت داشته صرف شود و اگر نذر، مطلق کارهای خیر بوده، این کار اشکالی ندارد.

سؤال ۱۴۹. آیا جایز است از پولی که در ماه محرّم، برای هزینه‌های مسجد و عزاداری جمع می‌شود، جهت هیئت قرآن، کلاسهای مسجد و تخته سیاه و لوازم دیگر استفاده کرد؟

جواب: اگر برای عزاداری باشد نمی‌شود برای کار دیگری مصرف کرد؛ ولی اگر برای هزینه‌های مسجد باشد، مانعی ندارد.

ص: ۱۰۸

استفاده شخصی از نذر

سؤال ۱۵۰. این‌جانب سرپرست یک هیئت زنجیرزنی هستم و در ایّام محرّم و صفر و ایّام فاطمیّه و ماه رمضان، مراسم عزاداری در منزل شخصی خودم برگزار می‌کنم و تمامی مخارج هیئت از جمله شام و نهار و ... بر عهده خودم می‌باشد. سؤال من این است که برای هیئت، مقداری نذری بیشتر در ایّام دهه اوّل محرّم آورده می‌شود (گوسفندهای قربانی) اگر مقداری از این نذری‌ها را در ایّام دیگر مثلًا ۲۸ صفر یا ایّام فاطمیّه یا خودمان استفاده کنیم، از نظر شرعی اشکالی ندارد؟

جواب: باید طبق نذر عمل شود و استفاده شخصی از آن جایز نیست.

سؤال ۱۵۱. من نذر کرده‌ام در مراسم عزاداری سالار شهیدان جلوی نخل، گوسفند قربانی کنم؛ ولی به تازگی متوجّه شده‌ام که گوشت گوسفندان بین افراد کمی که اصطلاحاً «بابای نخل» خوانده می‌شوند و دارای تمکّن مالی نیز می‌باشند تقسیم می‌شود. نذر من چه حکمی دارد؟

جواب: چنین نذری واجب‌العمل نیست. اگر مایل باشید می‌توانید آن را صرف هیئت‌های عزاداری کنید.

فراموش کردن نذر

سؤال ۱۵۲. این‌جانب در سال ۸۳ نذری کردم به نیّت حضرت

ص: ۱۰۹

ابوالفضل علیه السلام در روز تاسوعا گوسفندی ذبح نمایم. در حال حاضر فراموش کرده‌ام که نذرم برای هر تاسوعای هر سال بوده، یا برای یک مدّت زمان معیّن بطور مثال پنج ساله. تکلیفم چیست؟

جواب: آن مقدار که یقین دارید، واجب است و اضافه بر آن واجب نیست.

نذر، کفّاره روزه محسوب نمی‌شود

سؤال ۱۵۳. من هر سال روز تاسوعا غذای نذری می‌دهم. آیا این غذاها کفّاره روزه‌هایی که نگرفته‌ام محسوب می‌شود؟

جواب: خیر! نذر با کفّاره فرق دارد.

نذر اموات

سؤال ۱۵۴. شخصی نذر کرده بود که هر سال ماه محرّم حلیم بپزد. اکنون که این شخص فوت کرده، آیا ورثه او باید به نذر او وفادار بمانند؟ در صورت وفادار ماندن، می‌توانند به جای پختن حلیم، گوسفند بکشند و میان مردم تقسیم کنند؟

جواب: با فوت نذرکننده، عمل به نذر وی واجب نیست.

ص: ۱۱۰

ص: ۱۱۱

ایّام عزاداری

اشاره

ص: ۱۱۲

ص: ۱۱۳

ایّام فاطمیّه

سؤال ۱۵۵. اگر کسی بگوید: «مصیبت‌هایی که من در طول زندگی دیده‌ام، کمتر از مصیبت‌هایی که مثلًا حضرت فاطمه علیها السلام دیده نیست؛ بلکه بیشتر است!» بنابراین دلیلی ندارد که برای آن بزرگوار به خاطر سیلی خوردن گریه کنم، پاسخش چیست؟
جواب: بـا توجّه به مقامات والای آن بزرگواران، مصیبت‌هایی که بر آنها وارد شـده بسیار مهم تر از مصائب دیگران است. آیا اگر یک فرد عادی را سیلی بزنند، یا یک عالم بسیار بزرگ متّقی را، از نظر مصیبت یکسان است؟
سؤال ۱۵۶. آیا برپایی مراسم عزاداری در ایّام فاطمیّه با توجّه به ضرورت حفظ وحدت میان مسلمین جائز است؟
جواب: هرگاه مراسم به شکلی برگزار گردد که باعث تفرقه صفوف مسلمین نگردد مانعی ندارد. و عزاداران از شعارهای تند بر ضد اهل سنّت که در این شرایط، باعث تفرقه است خودداری کنند.

ص: ۱۱۴

سؤال ۱۵۷. نظر حضرت‌عالی در مورد برگزاری مراسم ایّام محسنیّه به صورت عمومی در سطح شهر چیست؟

جواب: توسّل به ذیل عنایت معصومین علیهم السلام و فرزندان آنها کار بسیار خوبی‌است؛ ولی بهتر این است که برنامه‌های جدیدی که در میان شیعه سابقه نداشته، ترتیب داده نشود.

محرّم و صفر

سؤال ۱۵۸. محرّم‌الحرام، به چه معناست؟

جواب: یعنی در این ماه جنگ حرام بوده است و باید آتش بس داده شود. حتّی در جنگ‌های مشروع.(۱)

سؤال ۱۵۹. علت اینکه هریک از شب‌های محرّم را به نام یک نفر از اصحاب امام حسین علیه السلام نام‌گذاری کرده‌اند چیست؟ چرا عمده عزاداری‌ها تا دهه اوّل است و بعد از آن کم‌رنگ می‌شود؟

جواب: علّت خاصّی برای چنین کاری وجود ندارد، هدف این است که تمام این بزرگواران به ترتیب، مورد توجّه قرار بگیرند. (در مورد سؤال دوم) با توجّه به اینکه مصائب اهل‌بیت علیهم السلام از آغاز محرّم یا از روز دوم محرّم که وارد کربلا شدند شروع شد و روز به روز کار را بر آنها سخت‌تر گرفتند، این برنامه در میان

۱- ۴ ماه از ماه‌های قمری(رجب، ذی‌القعده، ذی‌الحجه و محرم) که دین اسلام هرگونه جنگ در آن را حرام شمرده است.

ص: ۱۱۵

شیعه معمول شـده است. به علاوه روایتی (۱) نقل می‌کننـد که ائمه علیهم السـلام نیز این‌گونه عمل می‌فرمودنـد که می‌تواند سنّتی برای شیعیان باشد.

سؤال ۱۶۰. چرا عزاداری در دهه اوّل محرّم و قبل از شهادت امام حسین و یارانشان با اهمیّت‌تر از بقیه ایّام محرّم و صفر است؟

جواب: این به خاطر آن است که مقدّمات عاشورا، از همان اوایل محرّم که امام را مجبور به فرود در کربلا کردند شروع می‌شود.

سؤال ۱۶۱. چرا برنامه‌های عزاداری از زمان به شهادت رسیدن امام حسین علیه السلام شروع نمی‌شود؟

جواب: با توجّه به اهمیّت فوق‌العاده شـهادت حضـرت سیّدالشّـهدا علیه السلام و مصائب فوق‌العاده سنگین که بر آن حضرات و اهل بیتش وارد شد، ده روز عزاداری حضـرت زود شـروع می‌شود. در ضـمن جلسات پیش از شـهادت، محیط فکری و اجتماعی را برای شور عاشورا آماده کند.

سؤال ۱۶۲. آیـا بهتر نیست در ایّام عاشورا، عیـد غـدیر و ... اعمال وارد شـده در آن روز را در همان روزی انجام دهیم که آن واقعه اتفاق افتاده است؟ مثلًا اعمال عاشورا را ما در ایران روز نهم

۱- امالی شیخ صدوق، ج ۲، ص ۱۱۱؛ بحارالانوار، ج ۴۰، ص ۲۵۷.

ص: ۱۱۶

محرّم انجام دهیم؛ زیرا طبق نظر حضرت‌عالی که در تعیین روز اوّل ماه قمری نظریّه اشتراک شب را قبول ندارید، نهم محرّم ایران، مطابق دهم محرّم کربلا است؟

جواب: افق ایران و کربلا تفاوت چندانی ندارد.

سؤال ۱۶۳. بعضی معتقدند حادثه کربلا در پاییز رخ داده است.

چرا ما زمان آن را تغییر می‌دهیم؟

جواب: ماه‌های اسلامی ماه‌های قمری است؛ یعنی بر محور گردش ماه در برج‌های دوازده‌گانه دور می‌زند، نه بر محور گردش خورشید در برج‌ها، و لذا زمان واقعی تاریخی آن بر اساس ماه‌های قمری تعیین می‌شود.

سؤال ۱۶۴. می‌دانم عبارت «کل یوم عاشوراء وکل ارض کربلاء» حدیث نیست؛ اما می‌خواستم بدانم از کیست؟

جواب: این عبارت، حدیث نیست؛ بلکه برگرفته از تاریخ امام حسین علیه السلام است.

سؤال ۱۶۵. روزه گرفتن در تاسوعا و عاشورا چه حکمی دارد؟

جواب: روزه گرفتن در روز عاشورا کراهت دارد.

سؤال ۱۶۶. حدود بیست سال است که در روستای ما در دهه دوم محرّم، مجلس عزاداری و تعزیه‌خوانی به نام عاشورای دوم برپا می‌شود. آیا برگزاری چنین مجلسی به نام عاشورای دوم اشکال دارد یا خیر؟

ص: ۱۱۷

جواب: مانعی ندارد.

سؤال ۱۶۷. در مناطق ما، در فصل تابستان، مردم گاه ده روز، و گاه ۵ روز مراسم عزاداری، برای سیّد الشّهدا علیه السلام برگزار می‌کنند. آنها معتقدند؛ هنگامی که حادثه کربلا رخ داد تابستان بود. بدین جهت ما هر سال علاوه بر محرّم‌الحرام، در این ایّام نیز مراسم عزاداری برگزار می‌کنیم. آیا می‌توان این گونه مراسم را به عنوان ورود برگزار کرد؟ یا باید به عنوان رجا انجام شود؟

جواب: این مراسم را می‌توان به عنوان عزاداری مطلق، که در هر زمان و هر مکان مطلوبیّت دارد انجام داد.

سؤال ۱۶۸. چرا فقط امام حسین علیه السلام اربعین دارد و برای دیگر امامان علیهم السلام اربعین نمی‌گیرند؟ آیا به خاطر آمدن اسیران است و یا علّت دیگری دارد؟

جواب: علّت آن نقش بسیار مهمّی بود که شهادت امام حسین علیه السلام در بقاء اسلام داشت. به علاوه مصائب آن حضرت، قابل مقایسه با مصائب هیچ یک از معصومین علیهم السلام نیست.

کار و تفریح در ایّام عزاداری

سؤال ۱۶۹. اینجانب به اجباردر روز عاشورا مشغول کار بودم؛ آیا پولی که دریافت کرده‌ام حلال است؟

جواب: اگر مجبور به حضور بوده‌اید اشکالی ندارد و در

ص: ۱۱۸

روایات (۱) ما از تلاش برای کسب روزی در روز عاشورا مذمّت شده است.

سؤال ۱۷۰. با توجّه به تداخل امتحانات و ماه محرّم با یکدیگر، ما باید به امور درسی خویش اهمّیّت بدهیم یا به مراسم ماه محرّم؟

جواب: با برنامه‌ریزی منظّم به هر دو امر بپردازید.

سؤال ۱۷۱. خواندن درس در روزهای تاسوعا و عاشورا چه حکمی دارد؟

جواب: خوب است؛ ولی مانع شرکت در مجلس عزاداری سیّدالشّهدا علیه السلام نشود.

سؤال ۱۷۲. آیا انجام تفریح‌هایی همچون شنا و گردش در شهر و بازدید از اماکن تاریخی، یا انجام بازی‌های کامپیوتری با اصل عزادار بودن برای امام حسین علیه السلام منافاتی دارد و بهتر است انجام نشود؟ آیا انجام آنها سبب بی‌اثر شدن اشک‌ها و عزاداری‌های ما برای امام حسین علیه السلام می‌شود؟

جواب: آنچه نوشته‌اید اشکالی ندارد، ولی مجالس جشن و شادی نداشته باشند.

۱- اقبال الأعمال، ص ۵۷۸.

ص: ۱۱۹

اصلاح و آرایش در ایّام عزاداری

سؤال ۱۷۳. کوتاه کردن موی سر و محاسن آقایان و آرایش صورت و کوتاه کردن موی خانم‌ها در ماه محرّم و صفر، چه حکمی دارد؟

جواب: حرام نیست.

سؤال ۱۷۴. آیا سرمه کشیدن و حنا بستن در ایّام عزاداری نیز مستحب است، یا ترک آن در این‌گونه ایّام بهتر می‌باشد؟

جواب: سرمه کشیدن مانعی ندارد؛ ولی حنا بستن چون نشانه شادی است بهتر است در ایّام عزاداری ترک شود.

سؤال ۱۷۵. آیا زیر ابرو برداشتن زن و آرایش غلیظ کردن فقط برای شوهر در ایّام محرّم به خصوص دهه اوّل جایز است؟

جواب: حرام نیست.

سؤال ۱۷۶. لطفاً به من جواب دهید که آیا «تاتو» در هفتم یا هشتم ماه محرّم حرام است؟ و آیا در کل، تاتو کردن در ماه محرّم حرام است؟

جواب: حرام نیست.

عقد و عروسی در ایّام عزاداری

سؤال ۱۷۷. از نظر شرعی و قانونی حکم ازدواج دایم و موقّت در ماه‌های محرّم و صفر چیست؟

ص: ۱۲۰

جواب: اشکالی ندارد.

سؤال ۱۷۸. آیا طلب فرزند در ماه‌های حرام چون محرّم از نظر شرع ایراد دارد؟ آیا در فرزند تأثیر منفی می‌گذارد؟

جواب: اشکالی ندارد.

سؤال ۱۷۹. آیا لذّت جنسی بردن از همسر در شب‌های ماه محرّم یا دیگر ایّام عزاداری مکروه است؟

جواب: حرام نیست؛ ولی رعایت ادب در حدّ عرف خوب است. ملاحظه اینکه در عزای نزدیکان مثل پدر و مادر و مانند آن چه رفتاری دارند.

تقارن ایّام ولادت با شهادت

سؤال ۱۸۰. سالروز ولادت امام هفتم علیه السلام، مقارن با ایّام سوگواری حضرت سیّدالشّهدا علیه السلام و یارانش می‌باشد، که جمع بین این دو در اذهان عمومی تا حدّی متناقض می‌نماید. در حالی که نسبت به میلاد حضرت زینب کبری علیها السلام که در ایّام فاطمیّه و در شعاع شهادت حضرت زهرا علیها السلام قرار گرفته، این مشکل به ذهن نمی‌آید. در مقایسه این دو، نکات ذیل حائز اهمیّت است:

۱. فاصله زمانی ولادت امام موسی بن جعفر علیه السلام، هفتم صفر، بنابر تنها روایت موجود، از شهادت امام حسین علیه السلام حدود ۲۶

ص: ۱۲۱

روز می‌باشد. در حالی که میلاد حضرت زینب علیها السلام، پنجم جمادی الاولی، با شهادت حضرت فاطمه علیها السلام (سیزده جمادی الاولی) هشت روز فاصله دارد.

۲. بی‌شک مقام و مرتبت حضرت موسی بن جعفر علیه السلام که هفتمین امام شیعیان است، از حضرت زینب علیها السلام که از مقام امامت برخوردار نیستند، بالاتر است. و به همین نسبت، میلادشان نیز اهمیّت بیشتری دارد.

۳. با توجّه به احادیث معتبر، بر هیچ‌کس پوشیده نیست که در جمع معصومین علیهم السلام، شأن و منزلت بانوی محشر، مرکز اتّصال نبّوت به ولایت، امّ الائمّه، حضرت زهرا علیها السلام نیز از فرزندش امام حسین علیه السلام والاتر است؛ ولی با کمال تعجّب محافل مذهبی در سالروز میلاد حضرت زینب علیها السلام به جشن و سرور پرداخته، لکن به زادروز آن امام همام اهتمام نورزیده، و مع الاسف بی‌توجّه از کنار آن می‌گذرند، بلکه عموم مذهبی‌ها در برخورد با مجلسی تحت عنوان بزرگداشت ولادت حضرتش، به طرح اشکال می‌پردازند. لطفاً در این راستا به دو سؤال زیر پاسخ فرمایید

الف) نظر حضرت‌عالی در مورد موضوع فوق چیست؟

ب) با عنایت به مقدّمه طولانی بالا و موارد سه‌گانه فوق الذّکر، آیا برپایی محفل میلاد زادروز حضرت امام موسی‌بن‌جعفر علیه السلام، و ذکر میلاد آن بزرگوار، و ابراز سرور

ص: ۱۲۲

و شادی توسّط محبّان آن حضرت، خلاف شرع است؟

جواب: الف) با توجّه به اینکه معمول شیعه آن است که عزاداری امام حسین علیه السلام را تا اربعین ادامه می‌دهد، و در پایان ماه صفر نیز وفات‌های متعدّدی است. به خاطر این جهات مختلف، کلّ دو ماه محرّم و صفر در عرف پیروان مکتب اهل بیت علیهم السلام به عنوان دو ماه سوگواری معروف شده است. به همین دلیل از برگزاری جشن عروسی در تمام این دو ماه اجتناب می‌کنند. از این جهت تولّد امام کاظم علیه السلام تحت الشعاع مصائب مختلف مجموع این دو ماه قرار گرفته است. در حالی که مسأله تولّد حضرت زینب علیها السلام در مقایسه با شهادت زهرای مرضیّه علیها السلام این چنین نیست. علاوه بر این، در بعضی روایات (۱) نیز آمده که بعد از وقایع کربلا تا چهل روز آثار عزای آن حضرت در طبیعت نیز بوده است. این نکته نیز فراموش نشود که طبق بعضی روایات (۲) معروف، روز هفتم ماه صفر، روز شهادت امام حسن مجتبی علیه السلام است. به خصوص اینکه ولادت حضرت زینب علیها السلام قبل از شهادت زهرای مرضیّه علیها السلام است.

ب) خلاف شرع نیست؛ ولی اولی آن است که حرمت اربعین (چهل روز شهادت)، مقدّم داشته شود.

۱- کامل الزیارات، ص ۱۸۳، ح ۲۵۱.

۲- بحارالانوار، ج ۴۴، ص ۱۳۴.

ص: ۱۲۳

مجالس شادی در ایّام عزاداری

سؤال ۱۸۱. در ماه محرّم و صفر چند روز شادی کردن حرام و عزاداری واجب است؟
جواب: بهتر است دهه عاشورا و دهه اربعین به عزاداری بپردازنـد و در بقیّه آزادنـد؛ هر چند متعارف میان مردم این است که مراسـم جشن عقد و عروسی را در تمام محرّم و صفر به عنوان احترام ترک کنند.

فرق شادی و عزاداری

سؤال ۱۸۲. چرا نوحه و شادی برای امامان ما فرقی با هم نـدارد؟ یعنی در ایّام شادی وقتی صـدای مـدّاح را می‌شـنویم نمی‌دانیم شاد باشیم یا گریه کنیم؟
جواب: مدّاحان محترم باید بین عزا و شادی فرق بگذارند و در هر کدام مناسب همان مجلس بخوانند.
سؤال: آیا سینه زدن برای امام حسین علیه السلام در مراسم جشن ولادت امامان علیهم السلام صحیح است؟
جواب: مناسب این است که در مجالس جشن، اظهار سرور کرد و در مجلس عزا، اظهار غم.

عیدالزّهرا علیها السلام

سؤال ۱۸۳. چند سالی است بعضی از هیأتهای مذهبی توسّط

ص: ۱۲۴

بعضی از مدّاحان، نهم ربیع‌الاوّل را جشن مفصّلی می‌گیرند و متأسّفانه کمتر مسائل شرعی رعایت می‌شود. با توجّه به این مقدّمه، لطفاً به سؤالات زیر پاسخ دهید:

الف) نظر شما راجع به این جلسات چیست؟ آیا شرکت کنیم؟

ب) آیا ائمّه اطهار علیهم السلام هم در این ایّام جشن می‌گرفتند و مجالس شادی داشتند؟

ج) آیا حدیث «رفع القلم» نسبت به این ایّام صحیح است و افراد آزادند هر کاری را انجام دهند؟

د) با چه بیان و دلیلی می‌توان اینها را قانع کرد؟

جواب: در این جا نکاتی باید مورد توجّه قراد گیرد:

الف) تولّی دوستان اهل بیت عصمت علیهم السلام و تبرّی از دشمنان آنها، جزء ارکان مذهب ماست.

ب) نباید کاری کرد که شکاف در صفوف مسلمین بیفتد.

ج) نباید به نام مقدّس اهل بیت علیهم السلام مجالس مشتمل بر گناه تشکیل داد.

د) حدیث رفع قلم مخصوص به کودکان نابالغ و دیوانه‌ها و حالت خواب است و معاذ اللَّه که ائمّه معصومین علیهم السلام اجازه ارتکاب گناه به افراد در این ایّام یا غیر این ایّام را داده باشند.

سؤال ۱۸۴. گاهی اوقات مراسمی که در عیدالزّهرا علیها السلام گرفته

ص: ۱۲۵

می‌شود، افرادی جشن برپا می‌کنند؛ این کار چه حکمی دارد؟

جواب: لازم است از کارهایی که باعث تفرقه صفوف، و ایجاد شکاف بین مسلمانان می‌شود خودداری شود، و همه مسلمین در برابر دشمنان اسلام متّحد شوند.

ص: ۱۲۶

ص: ۱۲۷

مقاتل و وقایع تاریخی

اشاره

ص: ۱۲۸

ص: ۱۲۹

مقاتل معتبر

سؤال ۱۸۵. حوادث کربلا را از چه کتاب‌هایی بگیریم؟
جواب: کتاب‌های معتبر خوبی در این زمینه نوشته شده است از جمله: ارشاد مرحوم شیخ مفید، لهوف سید بن طاووس، مقتل الحسین مرحوم مقرّم، منتهی الآمال مرحوم محدّث قمی، و اخیراً کتاب خوبی به نام عاشورا که شامل ریشه‌های تاریخی حادثه کربلا، سپس رویدادها، و سرانجام نتایج و آثار مهمّ آن به وسیله دو نفر از دانشمندان حوزه علمیّه زیر نظر این‌جانب نگاشته شده و کتاب بسیار خوبی است.

حضرت زهرا علیها السلام

سؤال ۱۸۶. ما شیعیان به این اعتقاد داریم که حضرت فاطمه زهرا علیها السلام در ۱۸ سالگی به شهادت رسیده است. آیا سندی در کتب شیعی یا اهل سنّت در این باره وجود دارد؟
جواب: در کتب شیعه سند دارد؛ ولی اهل سنّت نظرشان ۲۸

ص: ۱۳۰

سال و مانند آن است.

سؤال ۱۸۷. آیا درِ خانه حضرت زهرا علیها السلام را آتش زدند یا شهادت ایشان طبق گفته بعضی‌ها افسانه است؟

جواب: آن حضرت به مرگ طبیعی از دنیا نرفتند. اسناد این سخن را در کتاب «آتش در خانه وحی» به نقل از کتاب‌های اهل‌سنّت آورده‌ایم.

امام حسین علیه السلام

سؤال ۱۸۸. آیا اگر امام حسین علیه السلام مجبور به بیعت نمی‌شد، هیچ‌وقت با حکومت یزید ملعون جنگ می‌کرد؟

جواب: در هر صورت حضرت آن حکومت را فاسد و ضدّ اسلام می‌دانست و قطعاً در مقام مخالفت برمی‌آمد.

سؤال ۱۸۹. می‌خواستم بدانم این ماجرایی که بعضی‌ها تعریف می‌کنند: یزید لعنهُ اللَّه علیه از قبل نسبت به امام حسین علیه السلام کینه داشته (زیرا هر دو از یک دختر خواستگاری کرده بودند) تا چه اندازه حقیقت دارد؟ و نقش این ماجرا در واقعه عاشورا چیست؟

جواب: این مطلب هیچ نقشی در ماجرای عاشورا نداشته و از تاریخ عاشورا، چنین استنباطی نمی‌شود.

سؤال ۱۹۰. چرا امام حسین علیه السلام حج خود را ناتمام گذاشت

ص: ۱۳۱

و به‌سوی کوفه حرکت کرد؟ آیا این برداشت می‌تواند صحیح باشد که آن حضرت با این کار می‌خواست بفهماند که حج در در سایه حکومت یزید ارزشی ندارد، باید طاغوت را از بین برد سپس به ادای فرایضی همچون حج و نماز و ... پرداخت؟

جواب: معروف این است که عوامل یزید تصمیم داشتند در مراسم حج آن حضرت را شهید کنند و چون احترام خانه خدا از بین می‌رفت امام حسین علیه السلام این گونه عمل کردند.

سؤال ۱۹۱. امام علیه السلام قبل از اینکه به حرّ برسند ظاهراً و باطناً از پیمان‌شکنی مردم کوفه آگاه شده بودند. چرا همان موقع برنگشتند و وقتی که به حرّ و بعد از آن به ابن زیاد رسیدند این پیشنهاد را دادند که اگر مردم از دعوتشان بازگشتند من هم باز می‌گردم که با ممانعت آن دو روبه‌رو شوند؟

جواب: تصمیم جدّی امام علیه السلام مطابق آنچه در تواریخ آمده ادامه راه و مبارزه با حکومت یزید بود. هر چند در این راه شهید شدند و شهادت ایشان اثر خود را گذاشت و امّا اینکه امام علیه السلام فرمود، من بازگشت به مدینه کنم، نوعی اتمام حجّت بود.

سؤال ۱۹۲. چند وقت پیش در یکی از شبکه‌های تلویزیونی در مورد نماز خواندن امام حسین علیه السلام روی اسب در حال جنگ صحبت می‌کردند. آیا این مطلب از نظر تاریخی صحیح است؟

جواب: بعید نیست نماز عصر را روی مرکب خوانده باشند؛

ص: ۱۳۲

و در مقام ضرورت، این کار جایز است.

سؤال ۱۹۳. در بعضی کتب و نشریات و مقالات، از تلاوت آیه نهم سوره کهف توسّط سر بریده حضرت امام حسین علیه السلام یاد شده است، آیا این مطلب صحیح است؟

جواب: در کتاب‌های مربوط به حوادث کربلا(۱) این موضوع نقل شده است.

سؤال ۱۹۴. شهادت امام حسین علیه السلام با شهادت کدام پیامبر مقایسه شده است؟

جواب: در بعضی از روایات (۲)، با شهادت حضرت یحیی بن زکریا علیه السلام مقایسه شده است.

سؤال ۱۹۵. مدفن سر مطهّر امام حسین علیه السلام کجاست؟

جواب: طبق نقل برخی، در سوریه است.

کربلا

سؤال ۱۹۶. روز چندم عاشورا آب برای اهل‌بیت علیهم السلام بسته شد؟

آیا در شب عاشورا اهل‌بیت علیهم السلام غسل انجام داده بودند؟

جواب: مشهور آن است که در روز هفتم آب را بستند، ولی آب به مقدار مختصر در خیمه‌ها بود، البتّه نه به اندازه کافی. و در

۱- مقتل مرحوم مقرّم، ص ۴۰۵.

۲- کامل الزیارات، ص ۴۸۶، ح ۷۴۱.

ص: ۱۳۳

مورد غسل شب عاشورا دلیل قاطع نداریم.

سؤال ۱۹۷. در جریان کربلا چه کسی پیروز شد؟

جواب: به یقین پیروزی از آنِ امام حسین علیه السلام و یارانش بود؛ زیرا پیروزی به معنی رسیدن به هدف است و هدف امام حسین علیه السلام که ظاهر ساختن چهره کریه منافقان بنی‌امیّه و نجات اسلام از چنگال آن تفاله‌های عصر جاهلیّت بود، حاصل شد.

و مراسم باشکوه عصر ما که وسیله بسیار مؤثری برای دمیدن روح شجاعت و ایثار در برابر ظلم و بیدادگری در کالبد انسان‌هاست، گواه این پیروزی است.

و نباید فراموش کنیم که عامل مهمّ پیروزی انقلاب ما و پیروزی در جنگ تحمیلی، همین حماسه عاشورا بود، که در راهپیمایی‌ها و سنگرهای‌مجاهدان زمزمه می‌شد.

سؤال ۱۹۸. آیا در روز عاشورا کسانی بوده‌اند که وقایع را در همان روز از نزدیک بنویسند؟ اگر بوده‌اند چند نفر و ازطرف امام حسین علیه السلام، یا ازطرف دشمنان بودند؟

جواب: آری! واقعه نگارانی بوده‌اند. (در لشکر دشمن) که وقایع را یادداشت می‌کردند.

فطرس ملک

سؤال ۱۹۹. بحثی در هیئت مذهبی ما مبنی بر واقعیّت داشتن یا

ص: ۱۳۴

نداشتن فطرس مَلک، که بال شکسته خود را به گهواره امام حسین علیه السلام مالیده، جریان دارد. آیا این داستان واقعا سند روایی یا حدیثی محکمی دارد بتوان آن را در هیئت‌ها به‌شکل مرثیه بخوانیم؟

جواب: شما می‌توانید به این صورت که در بعضی از کتب معروف چنین داستانی آمده، آن را در مجالس حسینی نقل کنید.

سؤال ۲۰۰. آیا قضیّه شکستن سر حضرت زینب علیها السلام بر اثر اصابت به چوب محمل، حقیقت دارد؟ و آیا ایشان سرشان را به محمل زدند یا سرشان به محمل خورد؟

جواب: اصلًا محملی وجود نداشت؛ زیرا اوّلًا: در روایات آمده که اسیران را بر شترهای بدون جهاز سوار کردند تا ناراحتی ببینند. و ثانیاً: محمل یک وسیله محترمانه است و هیچ‌کس آن را برای اسیر خود انتخاب نمی‌کند.

حضرت عبّاس علیه السلام

سؤال ۲۰۱. بعضی معتقدند: «حضرت ابوالفضل علیه السلام سه بار آب را برداشته تا بنوشد و از این کار امتناع کرد». به نظر من این مطلب صحّت ندارد؛ زیرا حضرت ابوالفضل علیه السلام همیشه به یاد پسران حضرت زهرا علیها السلام بود، و حتّی یک لحظه از یاد آنها غافل نشد. نظر شما در این باره چیست؟

ص: ۱۳۵

جواب: انسان تشنه ممکن است بی‌اختیار دست به زیر آب کند؛ ولی بعداً که یادش بیاید آب را نمی‌نوشد.

سؤال ۲۰۲. با توجّه به اینکه عبّاسیان از دشمنان اهل‌بیت علیهم السلام می‌باشند و حضرت ابوالفضل علیه السلام با نوه حضرت عبّاس عموی پیامبر صلی الله علیه و آله، ازدواج نمود، آیا فرزندان حضرت ابوالفضل علیه السلام نیز بعدها از مخالفین شدند؟ چگونه حتّی بعضی از فرزندان ائمّه علیهم السلام نیز ناخلف بودند؟ مگر از فرزندان معصومین نبودند؟

جواب: در مورد فرزندان حضرت عبّاس علیه السلام و همکاری آنها با بنی‌عبّاس، دلیلی در دست نیست و در میان فرزندان ائمّه علیهم السلام و حتّی پیغبران، مانند: نوح، گاه فرزند ناخلفی وجود داشته است.

حضرت قاسم علیه السلام

سؤال ۲۰۳. آیا جریان عروسی حضرت قاسم علیه السلام در کربلا صحّت دارد؟

جواب: این مطلب در روایات معتبر وارد نشده است.

حضرت رقیّه علیها السلام

سؤال ۲۰۴. آیا امام حسین علیه السلام فرزندی به نام رقیّه سه ساله داشته‌اند که در خرابه شام با سر مبارک مواجه شده و جان داده باشد؟ آیا این مرقد که برای‌ایشان می‌باشد، درست است؟

ص: ۱۳۶

جواب: این روایت معروف است که حضرت چنین فرزندی داشته‌اند و در کتاب قصّه کربلا شرح آن آمده است.

حضرت علی اصغر علیه السلام

سؤال ۲۰۵. آیا طلب آب توسّط امام حسین علیه السلام برای حضرت علی اصغر علیه السلام صحّت دارد؟

جواب: به حسب روایات صحّت دارد. و در واقع اتمام حجّتی با آن قوم بی‌رحم بوده است.

فرزندان مسلم

سؤال ۲۰۶. آیا فرزندان جناب مسلم در روز عاشورا شهید شدند و یا در کوفه و به دست حارث؟ چون عدّه‌ای معتقدند فرزندان آن حضرت در روز عاشورا شهید شده و قضیه کوفه، جعلی و از اختراعات صاحب روضۀالشهدا است، نظر شما چیست؟

جواب: داستان شهادت طفلان مسلم، به دست حارث معروف است.

ص: ۱۳۷

بیانه ها

اشاره

ص: ۱۳۸

ص: ۱۳۹

خطاب به مدّاحان

بسم اللَّه الرّحمن الرّحیم

برخی از توصیه‌های معظّم‌له در دیدار با مدّاحان اهل‌بیت علیهم السلام در محرّم‌الحرام سال‌های ۱۳۸۴ و ۱۳۸۶ ه. ش به شرح زیر است:

ایشان فرمودند: مدّاحان عزیز شایسته است نکات زیر را رعایت نمایند.

۱. سخنان این عزیزان باید برگرفته از مدارک معتبر (کتاب و سنّت) باشد و شأن و مقام امام حسین علیه السلام و شهدای والا مقام کربلا در محتوای اشعار به‌طور کامل حفظ شده و اهداف این قیام عظیم برای عموم تبیین گردد.

۲. از آنجا که مدّاحی ترکیبی از علم و هنر است، نسل‌های قدیمی، تجربیات خود را به نسل جوان منتقل کنند و با آموزش عقاید، سطح فکر و اندیشه دینی آنان را بالا ببرند.

۳. همچنین نسل جوان احترام به پیش‌کسوتان را در این

ص: ۱۴۰

مجالس حفظ کنند.

۴. از چراغ سبز نشان دادن نسبت به گناه، به خاطر عزاداری در مجالس وعظ و مدّاحی اجتناب شود و توصیه به تقوی گردد.

۵. هر چند دین از سیاست جدا نیست، ولی غلطیدن مدّاحان در مسایل جناحی صلاح نیست.

۶. برخی قصد دارند خرافات را با واقعه عاشورا مخلوط کنند و دشمن نیز از این مسأله سوء استفاده می کند و به دین ضربه می‌زند. مراقبت نمایند!

۷. مراقب باشید کارهایی که بدعت آمیز است وارد مقوله عزاداری نشود.

۸. آهنگ مدّاحان محترم نباید شباهت با آهنگ‌های مجالس لهو و فساد داشته باشد و از سبک‌های نامتناسب و مبتذل در مدّاحی‌ها بهراسید و دوری کنید.

۹. اجازه ندهید آلات موسیقی، آگاهانه یا ناآگاهانه در مجالس عزاداری‌استفاده شود.

۱۰. از روضه و مصیبت‌های سخت، حتّی‌الامکان پرهیز شود.

۱۱. از طرح کردن مسائلی که بوی غلوّ درباره ائمّه دین علیه السلام و سایر بزرگان می‌دهد، اجتناب گردد.

۱۲. از مسایلی که بوی کفر می‌دهد اجتناب شود و حریم خدا، پیامبر و ائمّه اطهار علیهم السلام را حفظ کنید.

ص: ۱۴۱

۱۳. تقویت نظام، رهبری و مراجع بایـد مـدّ نظر قرار گیرد و عشق به امـام زمان (عـج) در همه مجالس به عنوان اساسـی‌ترین مطلب، زنده نگه داشته شود.

۱۴. اجازه ندهیـد در مجالس عزاداری عـدّه‌ای برهنه شوند؛ زیرا اینگونه عزاداری‌ها در سـیره ائمّه علیهم السـلام روایت نشده است و بهانه دست دشمن ندهید.

۱۵. عزاداری به صورتی نباشد که آسیب جدّی به بدن برسد؛ زیرا شرعاً درست نیست.

۱۶. اجازه ندهید برخی تعبیرات موهن در عزاداری به کار برده شود.

۱۷. وعّاظ و مدّاحان محترم باید وقت نماز را رعایت نموده و در وقت نماز برنامه‌ای جز نماز نداشته باشند.

۱۸. مجالس طوری نباشد که موجب خستگی و دلزدگی مردم به ویژه جوانان گردد.

۱۹. مدّاحان باید مناعت طبع را رعایت کنند و مواظب باشند با رفتار و گفتار خود به دین ضربه نزنند.

۲۰. اگر برای جایی دعوت شدید هیچ‌گاه خلف وعده نکنید.

۲۱. حریم یکدیگر را در مجالس حفظ کنید.

۲۲. در عزاداری زیاده‌روی نکنید.

۲۳. سعی کنید خودستایی در برنامه‌های خود نداشته باشید.

ص: ۱۴۲

اگر تواضع کنید بزرگ می‌شوید.

۲۴. عمل شما باید طوری باشد که متناسب با موقعیّت شما باشد. و بدانید قدم، جای پای شاعرانی چون فرزدق می‌گذارید و متخلّق به اخلاق حضرت امام حسین علیه السلام و یارانش باشید تا سخنان شما بر دل نشیند و به مصداق «کونوا دعاة للناس بغیر السنتکم»(۱) همه شنوندگان از آنها الگو گیرند.

به یقین این مراسم عظیم باشرایط فوق خاری در چشم دشمنان و سبب تقویت اسلام و مسلمین است.

موفّقیّت همه عزیزان را در سایه الطاف الهی و عنایات خاصّه سالار شهیدان کربلا علیه السلام مسألت داریم.

۱- اصول کافی، باب الورع، ح ۱۴.

ص: ۱۴۳

خطاب به عزاداران

بسم اللّه الرّحمن الرّحیم

محضر مبارک حضرت آیت‌اللّه العظمی مکارم شیرازی (مدّظلّه)

سؤال: با اهداء سلام و تحیّت! شک نیست که عزاداری حضرت سیّدالشّهدا علیه السلام مایه افتخار همه ما شیعیان است؛ ولی بعضی درباره نحوه عزاداری، سؤالاتی دارند و گروهی از دشمنان سعی دارند با پخش شایعات در میان عزاداران اختلاف بیفکنند. تقاضا می‌شود به‌طور شفّاف نحوه عزاداری آن سرور آزادگان را برای ما روشن فرمایید. «ادام الله ظلّکم العالی»

جمعی از مقلّدین حضرت‌عالی

جواب: به یقین مراسم با عظمت حسینی از افضل شعائر اسلامی است که از ائمّه اهل‌بیت علیهم السلام به ما رسیده است و شاید هنوز زود است که ما عظمت عاشورای حسینی را درک کنیم و به عمق آن برسیم.

ص: ۱۴۴

این مراسم در طول تاریخ، حافظ مذهب ما بوده است.

پیروزی انقلاب اسلامی و جنگ تحمیلی و پیروزی حزب‌اللّه جنوب لبنان و موفقیت بزرگ شیعیان عراق در سایه آن صورت گرفت و اگر این عاشوراها و عزاداری‌ها نبود امروز ایران، عراق و لبنان رنگ دیگری داشت.

جاذبه این مراسم به قدری است که امسال بزرگ‌ترین رقم زائران حسینی در اربعین (ده میلیون نفر زائر) در تاریخ کربلا ثبت شد، آن هم در میان آن همه خطرات.

اینجانب هنگامی که صحنه تکان دهنده حرکت زوّار را دیدم که با پای برهنه و همراه کودکان خردسال و شیرخوار به سوی آن مقصد عاشقان در حرکتند، آرزو کردم که ای کاش من هم در میان آنها بودم.

به همین دلیل دشمنان می‌کوشند آن را تضعیف یا کم رنگ کنند یا با خرافات بیامیزند و از عظمت آن بکاهند، که در این راستا لازم می‌دانم همه عزیزان را به نکات زیر توجّه دهم:

۱. ما در زمانی زندگی می‌کنیم که بیش از هر زمان نیاز به وحدت و آرامش داریم. کشورهای اروپایی دست به دست هم داده‌اند که به ساحت قدس پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله اهانت کنند. اسرائیل پیوسته مسلمانان فلسطین را به خاک و خون می‌کشد و با کمک امریکا، برای نابودی حزب‌اللّه در لبنان نقشه طرح می‌کند.

ص: ۱۴۵

در عراق، همه روزه برادران و خواهران ما به وسیله وهّابیان متعصّب شهید می‌شوند و ابرقدرت‌ها برای کشور ما، تنها حکومت اسلامی شیعه در جهان، شب و روز توطئه می کنند.

کدام عقل اجازه می‌دهد که در چنین شرایطی به شایعات دامن بزنیم و اختلاف تازه‌ای بیفکنیم و آب به آسیاب دشمن بریزیم و از مقابله با آن خطرات عظیم دور بمانیم.

۲. البتّه باید مراسم عزاداری به کوری چشم دشمنان، با شور و شکوه هرچه تمام‌تر و در اوج عظمت و هر سال بهتر از سابق برگزار شود و هر کاری که عظمت این مراسم را مخدوش کند محکوم گردد. محال است کسی شیعه باشد و خواهان عظمت این مراسم نباشد.

اما نحوه عزاداری‌ها، باید به همان صورت سنّتی و بر طبق دستورات ائمّه هدی علیهم السلام با راهنمایی علمای محترم بلاد صورت گیرد و پرچم‌های‌حسینی همه‌جا در اهتزاز باشد. دسته‌جات سینه‌زنی و زنجیرزنی با نظم و شکوه، در هر کوی و برزن به راه افتد؛ ولی مراقب باشند افراد ناآگاه تعبیرات کفرآمیز و آمیخته با غلوّ بر زبان جاری نکنند و عزاداران آسیب جدّی به بدن خود نرسانند و کاری که در نظر عموم مردم موجب وهن مذهب است انجام ندهند تا بهانه به دست دشمن نیفتد و بدخواهان مأیوس گردند.

ص: ۱۴۶

۳. سزاوار است خطبای محترم در خطابه‌های خود و مدّاحان عزیز در اشعار حماسی و شورانگیز خویش در وحدت صفوف بکوشند، و اهداف سیّد مظلومان و سالار شهیدان را که همان دادن آگاهی به مردم و نشر احکام قرآن، کسب عزّت، شرف، آزادی، امر به معروف و مبارزه با ظلم و فساد است روشن سازند. و چه خوب است این اهداف با شواهد تاریخی در کتب درسی‌مدارس و دانشگاه‌ها ثبت گردد و جوانان عزیز، مصداق زنده «عارفاً بحقّه» گردند.

۴. اینجانب به سهم خود از تمام کسانی که در این دو ماه عزیز دسته‌جات و مجالس حسینی را از طرق مختلف گرم نگاه داشتند و در این راه زحمت‌ها کشیدند تشکّر می‌کنم و سربلندی ملّت عزیزمان را در سایه لطف خداوند و زیر لوای پرافتخار سالار شهیدان و تحت توجّهات و عنایات حضرت ولی‌عصر ارواحنا فداه از خداوند متعال خواهانم و از همه می‌خواهم کاری نشود که عظمت مراسم عزاداری بسیار با شکوه امسال، با دامن زدن به اختلافات، تلخ گردد و دشمنان ما شاد شوند.

والسلام علیکم ورحمهٔ‌اللَّه وبرکاته

ناصر مکارم شیرازی

۱۳۸۶ /۱۲ /۱۱

ص: ۱۴۷

اشعار معظّم له

ص: ۱۴۸

ص: ۱۴۹

کربلا رزمگه شیران است!

کربلا قبله ارباب دل استآتش عشق در آن مشتعل است
کربلا مرکز فیض ازلی استحافظ سرّ حقِ لم‌یزلی است
کربلا مهد رشادت باشدصحنه عشق و شهادت باشد
کربلا کعبه اصحاب حق استشام تاریک ستم را شفق است
کربلا رزمگه شیران استپایگاه شرف و ایمان است!
کربلا مدرسه عشق و وفاستکربلا جایگه صدق و صفاست
کربلا نور سماوات برین‌روشنی بخش زمان است و زمین

ص: ۱۵۰

کربلا! دست من و دامن توآفرین بر حرم و ساکن تو
قلب از دوری تو سوزان استدیده گریان و جگر بریان است
پای تا سر به تو من مشتاقمدر فراق حرمت بی‌طاقم
مرغ دل شوق صفایت داردقلب آهنگ لقایت دارد
آه و افسوس که این دژخیمانراه بستند بر اهل ایمان!

ص: ۱۵۱

دل های عاشقان، همه در کربلای تو

شوری فکنده در همه عالم نوای تودنیا اسیر غم شد و غرق عزای تو
چشمان دوستان همه ناظر به سوی توستدلهای عاشقان همه در کربلای تو
در هر سرای شراره سودای عشق تو استبر هر لبی کنون سخن از نینوای تو
ذرات کائنات ثناخوان لطف توستدر عمق دهر ولوله‌ای از ولای تو
آغوش باز کرده شهادت به محضرتآماده گشته بادیه پر بلای تو
شرمنده گشته است شجاعت ز رزم توسرو روان خجل بر قدّ رسای تو
این فخر بس تو را به شهیدان راه حق‌خواهان شود به حشر خدا خونبهای تو

ص: ۱۵۲

در گاهواره رسم شفاعت رقم زدی فطرس» رهین منّت و جُود و سخای تو

دادی تو آب دشمن غدّار خویش راقربان عفو و بخشش و مهر و وفای تو

دارم من این امید به درگاه ذوالجلال گردد تمام هستی «ناصر» فدای تو

درباره مرکز

بسم الله الرحمن الرحیم

جاهِدُوا بِأَمْوالِکُمْ وَ أَنْفُسِکُمْ فی سَبیلِ اللَّهِ ذلِکُمْ خَیْرٌ لَکُمْ إِنْ کُنْتُمْ تَعْلَمُونَ (سوره توبه آیه ۴۱)

با اموال و جانهای خود، در راه خدا جهاد نمایید؛ این برای شما بهتر است اگر بدانید حضرت رضا (علیه السّلام): خدا رحم نماید بنده‌ای که امر ما را زنده (و برپا) دارد ... علوم و دانشهای ما را یاد گیرد و به مردم یاد دهد، زیرا مردم اگر سخنان نیکوی ما را (بی آنکه چیزی از آن کاسته و یا بر آن بیافزایند) بدانند هر آینه از ما پیروی (و طبق آن عمل) می کنند

بنادر البحار-ترجمه و شرح خلاصه دو جلد بحار الانوار ص ۱۵۹

بنیانگذار مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان شهید آیت الله شمس آبادی (ره) یکی از علمای برجسته شهر اصفهان بودند که در دلدادگی به اهلبیت (علیهم السلام) بخصوص حضرت علی بن موسی الرضا (علیه السلام) و امام عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) شهره بوده و لذا با نظر و درایت خود در سال ۱۳۴۰ هجری شمسی بنیانگذار مرکز و راهی شد که هیچ وقت چراغ آن خاموش نشد و هر روز قوی تر و بهتر راهش را ادامه می دهند.

مرکز تحقیقات قائمیه اصفهان از سال ۱۳۸۵ هجری شمسی تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن امامی (قدس سره الشریف) و با فعالیت خالصانه و شبانه روزی تیمی مرکب از فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مختلف مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

اهداف :دفاع از حریم شیعه و بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام) تقویت انگیزه جوانان و عامه مردم نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی، جایگزین کردن مطالب سودمند به جای بلوتوث های بی محتوا در تلفن های همراه و رایانه ها ایجاد بستر جامع مطالعاتی بر اساس معارف قرآن کریم و اهل بیت علیهم السّلام با انگیزه نشر معارف، سرویس دهی به محققین و طلاب، گسترش فرهنگ مطالعه و غنی کردن اوقات فراغت علاقمندان به نرم افزار های علوم اسلامی، در دسترس بودن منابع لازم جهت سهولت رفع ابهام و شبهات منتشره در جامعه عدالت اجتماعی: با استفاده از ابزار نو می توان بصورت تصاعدی در نشر و پخش آن همت گمارد و از طرفی عدالت اجتماعی در تزریق امکانات را در سطح کشور و باز از جهتی نشر فرهنگ اسلامی ایرانی را در سطح جهان سرعت بخشید.

از جمله فعالیتهای گسترده مرکز :

الف)چاپ و نشر ده ها عنوان کتاب، جزوه و ماهنامه همراه با برگزاری مسابقه کتابخوانی

ب)تولید صدها نرم افزار تحقیقاتی و کتابخانه ای قابل اجرا در رایانه و گوشی تلفن سهمراه

ج)تولید نمایشگاه های سه بعدی، پانوراما ، انیمیشن ، بازیهای رایانه ای و ... اماکن مذهبی، گردشگری و...

د)ایجاد سایت اینترنتی قائمیه www.ghaemiyeh.com جهت دانلود رایگان نرم افزار های تلفن همراه و چندین سایت مذهبی دیگر

ه)تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و ... جهت نمایش در شبکه های ماهواره ای

و)راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی (خط ۲۳۵۰۵۲۴)

ز)طراحی سیستم های حسابداری ، رسانه ساز ، موبایل ساز ، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک ، SMS و...

ح)همکاری افتخاری با دهها مرکز حقیقی و حقوقی از جمله بیوت آیات عظام، حوزه های علمیه، دانشگاهها، اماکن مذهبی مانند مسجد جمکران و ...

ط)برگزاری همایش ها، و اجرای طرح مهد، ویژه کودکان و نوجوانان شرکت کننده در جلسه

ی)برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم و دوره های تربیت مربی (حضوری و مجازی) در طول سال

دفتر مرکزی: اصفهان/خ مسجد سید/ حد فاصل خیابان پنج رمضان و چهارراه وفائی / مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان

تاریخ تأسیس: ۱۳۸۵ شماره ثبت : ۲۳۷۳ شناسه ملی : ۱۰۸۶۰۱۵۲۰۲۶

وب سایت: www.ghaemiyeh.com ایمیل: Info@ghaemiyeh.com فروشگاه اینترنتی: www.eslamshop.com

تلفن ۲۵-۲۳۵۷۰۲۳- (۰۳۱۱) فکس ۲۳۵۷۰۲۲ (۰۳۱۱) دفتر تهران ۸۸۳۱۸۷۲۲ (۰۲۱) بازرگانی و فروش ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹ امور کاربران ۲۳۳۳۰۴۵(۰۳۱۱)

نکته قابل توجه اینکه بودجه این مرکز؛ مردمی ، غیر دولتی و غیر انتفاعی با همت عده ای خیر اندیش اداره و تامین گردیده و لی جوابگوی حجم رو به رشد و وسیع فعالیت مذهبی و علمی حاضر و طرح های توسعه ای فرهنگی نیست، از اینرو این مرکز به فضل و کرم صاحب اصلی این خانه (قائمیه) امید داشته و امیدواریم حضرت بقیه الله الاعظم عجل الله تعالی فرجه الشریف توفیق روزافزونی را شامل همگان بنماید تا در صورت امکان در این امر مهم ما را یاری نمایندانشاالله.

شماره حساب ۶۲۱۰۶۰۹۵۳ ، شماره کارت :۶۲۷۳-۵۳۳۱-۳۰۴۵-۱۹۷۳و شماره حساب شبا : -۰۶۲۱-۰۰۰۰-۰۰۰۰-۰۱۸۰-۰۱-IR۹۰ ۵۳-۰۶۰۹به نام مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان نزد بانک تجارت شعبه اصفهان – خیابان مسجد سید

ارزش کار فکری و عقیدتی

الاحتجاج - به سندش، از امام حسین علیه السلام -: هر کس عهده دار یتیمی از ما شود که محنتِ غیبت ما، او را از ما جدا کرده است و از علوم ما که به دستش رسیده، به او سهمی دهد تا ارشاد و هدایتش کند، خداوند به او می‌فرماید: «ای بنده بزرگوار شریک کننده برادرش! من در کَرَم کردن، از تو سزاوارترم. فرشتگان من! برای او در بهشت، به عدد هر حرفی که یاد داده است، هزار هزار، کاخ قرار دهید و از دیگر نعمت‌ها، آنچه را که لایق اوست، به آنها ضمیمه کنید».

التفسیر المنسوب إلی الإمام العسکری علیه السلام: امام حسین علیه السلام به مردی فرمود: «کدام یک را دوست‌تر می‌داری: مردی اراده کشتن بینوایی ضعیف را دارد و تو او را از دستش می‌رَهانی، یا مردی ناصبی اراده گمراه کردن مؤمنی بینوا و ضعیف از پیروان ما را دارد، امّا تو دریچه‌ای [از علم] را بر او می گشایی که آن بینوا، خود را بِدان، نگاه می‌دارد و با حجّت‌های خدای متعال، خصم خویش را ساکت می‌سازد و او را می‌شکند؟».

[سپس] فرمود: «حتماً رهاندن این مؤمن بینوا از دست آن ناصبی. بی گمان، خدای متعال می‌فرماید: «و هر که او را زنده کند، گویی همه مردم را زنده کرده است»؛ یعنی هر که او را زنده کند و از کفر به ایمان، ارشاد کند، گویی همه مردم را زنده کرده است، پیش از آن که آنان را با شمشیرهای تیز بکشد».

مسند زید: امام حسین علیه السلام فرمود: «هر کس انسانی را از گمراهی به معرفت حق، فرا بخواند و او اجابت کند، اجری مانند آزاد کردن بنده دارد».